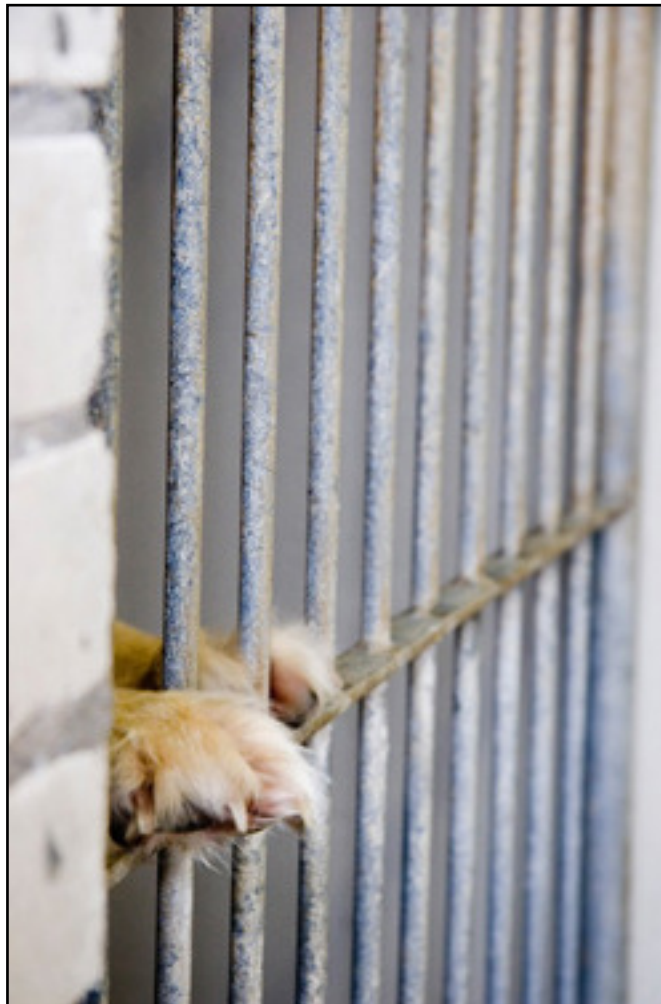

Probleemgedrag bij asielhonden

‘Hoe kan het probleemgedrag van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel worden verminderd en/of opgelost?’

I. Boshuizen

Hoe kan het probleemgedrag van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel worden verminderd en/of opgelost?

Auteur: Ismay Boshuizen
HBO Dier- en Gezondheidszorg
Christelijke Agrarische Hogeschool te Dronten
Ontvangen te Dronten 1 juni 2010

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Summary	5
Inleiding.....	7
Hoofdvraag.....	8
Deelvragen	8
Doelstelling	8
Doelgroep.....	8
Uitvoering	8
1. Het welzijn	10
1.1 Definitie welzijn	10
1.2 De vijf vrijheden van FAWC.....	11
1.2.1 Vrij van dorst, honger en onjuiste voeding	11
1.2.2 Vrij van fysiek en thermaal ongerief	11
1.2.3 Vrij van pijn, verwondingen en ziektes.....	11
1.2.4 Vrij van angst en chronische stress	11
1.2.5 Vrij om hun natuurlijke gedrag te vertonen	11
1.3 Opbouw scriptie en verantwoording	11
2. Probleemgedrag bij asielhonden.....	13
2.1 Algemene gegevens	13
2.1.1 Definitie probleemgedrag	13
2.2 Probleemgedragingen.....	13
2.3 Gevolgen van probleemgedrag.....	15
3. Risicofactoren voor gedragsverandering.....	16
3.1 Stress.....	16
3.2 Lengte van de tijd doorgebracht in het asiel	16
3.3 Gebrek aan contact met soortgenoten.....	17
3.4 Gebrek aan contact met mensen.....	17
3.5 Elke dag is hetzelfde.....	18
3.6 Huisvesting.....	19
3.7 Lawaai	19
3.8 Natuurlijke gedragskenmerken	20
4. De veel voorkomende probleemgedragingen	22
4.1 Angst	22
4.2 Overmatige activiteit.....	22
4.3 Vernielzuchtigheid	23
4.4 Overmatig blaffen	23
4.5 Agressie naar mensen	24
5. Internationale aspecten	26
6. Duurzaamheidsaspecten	27
6.1 People	27
6.2 Profit	27
6.3 Planet	27
7. Discussie	28
8. Conclusie	30
9. Aanbevelingen	32

Probleemgedrag bij asielhonden

9.1 Angst	32
9.2 Overmatige activiteit.....	32
9.3 Vernielzuchtigheid	32
9.4 Overmatig blaffen	33
9.5 Agressie naar mensen.....	33
9.6 Toekomstvisie.....	34
9.7Voordelen voor de asieleigenaar	34
10. Literatuurlijst	36
10.1 Wetenschappelijke literatuur.....	36
10.2 Boeken	40
10.3 Internetbronnen	40
11. Bijlagen	41
11.1 Uitwerking vijf vrijheden van het FAWC	42
11.2 Enquêtes asieleigenaren	45

Samenvatting

Probleemgedrag bij asielhonden is een actueel en veel voorkomend probleem (Wells et al., 2002). Dit is een groot probleem voor de plaatsing van asielhonden bij nieuwe eigenaren. Wanneer asielhonden probleemgedrag vertonen, worden zij als 'minder aantrekkelijk' beschouwd door de potentiële nieuwe eigenaar (Wells et al., 1999). Het gevolg is dat zij voor langere tijd in het asiel zullen moeten verblijven. Uit onderzoek blijkt dat hoe langer een hond in het asiel zit, hoe meer kans hij maakt op het ontwikkelen van probleemgedrag (Wells et al., 2002). Probleemgedrag kan het welzijn van een asielhond aantasten (De Palma et al., 2005). In sommige gevallen is er dus sprake van een verminderd welzijn.

In deze literatuurstudie is er getracht uit te zoeken in hoeverre dit probleemgedrag verminderd en of opgelost kan worden. Hierbij is specifiek gekeken naar de punten welzijn, probleemgedragingen en de risicofactoren welke uiteindelijk tot een gedragsverandering kunnen leiden. Om iets van het welzijn te kunnen beoordelen, is het van belang om te weten wat dit begrip nu precies inhoudt. Het welzijn, wat centraal staat in dit onderzoek, is voor een belangrijk deel te verklaren aan de hand van de vijf vrijheden van het Britse Farm Animal Welfare Council. Door middel van literatuuronderzoek en gesprekken met deskundigen is het mogelijk geworden om antwoord te geven op de vraag of het probleemgedrag van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel, verminderd en of opgelost kan worden.

Voor het punt welzijn is het van belang dat de vijf vrijheden gerespecteerd worden en dat de grenzen van het adaptievermogen van het dier niet overschreden worden. Deze vijf vrijheden houden in het vrij zijn van dorst, honger en onjuiste voeding, het vrij zijn van fysiek en thermaal ongerief, het vrij zijn van pijn, verwonding en ziektes, het vrij zijn van angst en chronische stress en het vrij zijn om hun natuurlijke gedrag te vertonen.

Het welzijn kan verbeterd worden door onder andere veranderingen in de huisvesting (Hubrecht et al., 1992). Uit de literatuur blijkt ook dat wanneer het stressniveau verminderd wordt en de mogelijkheid om hun natuurlijke gedrag te vertonen vergroot wordt, het welzijn erop vooruit gaat (Tuber et al., 1999, Hennessy et al., 2001).

De meest voorkomende probleemgedragingen bij asielhonden zijn angst, overmatige activiteit, vernielzuchtig gedrag, problemen bij training in huis, dwaal neigingen, coprofagie, overmatig blaffen, agressie naar andere honden, agressie naar mensen en seksuele problemen (Wells et al., 2002b).

De grootste risicofactoren voor een gedragsverandering zijn stress, de lengte van de tijd doorgebracht in het asiel, gebrek aan contact met soortgenoten en mensen, elke dag is hetzelfde, de huisvesting, het lawaai en het niet kunnen vertonen van de natuurlijke gedragingen. Wanneer er gestreefd wordt naar het minimaliseren van deze risicofactoren, wordt er een begin gemaakt aan het verminderen van het probleemgedrag.

Na verschillende wetenschappelijke rapporten geraadpleegd te hebben wordt er door de auteur vastgesteld dat beide vormen van contact, contact met mensen en contact met soortgenoten, zeer belangrijk zijn voor de asielhond. Daarnaast wordt aangetoond dat de beide vormen van contact erg van elkaar verschillen en het daarom niet goed mogelijk is om deze met elkaar te vergelijken.

Uit deze studie kan geconcludeerd worden dat asielhonden geen optimaal welzijn hebben.

Probleemgedrag bij asielhonden

Dit zou kunnen verbeteren door verschillende aanpassingen in de huisvesting zoals een kennelgenoot en meer afleiding geven, het stressniveau te verminderen door een rustigere omgeving te creëren en een kennelgenoot te geven en de risicofactoren welke uiteindelijk kunnen leiden tot een gedragsverandering te minimaliseren. Wanneer deze factoren in behandeling worden genomen, krijgen de asielhonden een beter leven. Hierdoor maken zij meer kans op een succesvolle adoptie.

Het doel van dit rapport is een wetenschappelijk onderbouwd advies te schrijven voor de asieleigenaren. De asieleigenaren kunnen aan de hand van deze gegevens, die berusten op expertises en feiten, zelf bepalen of ze dit advies willen opvolgen.

Summary

Problem behaviour in shelter dogs is a common and often seen problem (Wells et al, 2002). This is a great problem for the placement at new dog owners. When shelter dogs show problematic behaviour they are less attractive for new owners (Wells et al., 1999). As a consequence these dogs stay for longer time at the shelter. According to research it proves that the longer a dog stays in the shelter, the more chance at developing problem behaviour (Wells et al., 2002). Problem behaviour can impair the welfare of dogs (De Palma et al., 2005) and in some cases there is a case of reduced welfare.

In this report we tried to assess to what extent this problem behaviour can be reduced or resolved.

The scope of this report is limited to the aspects welfare, problem behaviours and the risk factors that could lead to a behavioural change. First is described what welfare actually implies. Then the five freedoms of the British Farm Animal Welfare Council are described, because we used these freedoms later in this paper. Then there is an extensive search for literature which refers to this topic included. Last the opinions of experts in this field, namely different asylum owners, are included. By putting together and analysing this information it was possible to develop conclusions and recommendations and to answer the questions in this research. By means of a literature research and interviews with experts in the field we made it possible to answer the question whether the problem behaviour of shelter dogs during their stay in the shelter can be reduced or resolved.

For the subject welfare it is important to respect the five freedoms and the dog's adaptability limits. The five freedoms means 1) the freedom from thirst, hunger and improper nutrition, 2) the freedom from physical and thermal inconvenience, 3) the freedom from pain, injury and diseases, 4) the freedom from fear and chronic stress and 5) the freedom to express normal behaviour.

The welfare can be improved by changing the housing (Hubrecht et al., 1992), the stress level and the possibility to express their normal behaviour (Tuber et al., 1999, Hennessy et al., 2001). The dogs should be housed in groups whenever that's possible. In this way the dogs are more active, they have a lower stress level and they can express their normal behaviour. The kennel must be a comfortable place for dogs, they all need an own comfortable place for resting and sleeping and a toy to express their playing behaviour. Shelter dogs should also play outside and in larger groups, with a preference for grass (versus paved) so they can express again their normal behaviour, so that they can determine the rank in a pack in a natural way.

The most common problem behaviours in shelter dogs are fearfulness, excessive activity, destructiveness, home training problems, straying tendencies, coprophagy, excessive barking, sexual problems, aggression towards other dogs and aggression towards humans (Wells et al., 2002b). For these problem behaviours a lot of improvements are possible. Almost every type of problem behaviour is related to welfare. If one improves the welfare of the shelter dogs, then one can expect that the problem behaviour will reduce as a result.

Probleemgedrag bij asielhonden

The most important risk factors of behavioural change are stress, length of time in a rescue shelter, lack of contact with conspecifics and humans, every day being similar, housing, noise and not being able to express normal behaviour. There are a lot of improvements possible to minimize these risks in order to reduce and maybe even prevent problem behaviour.

In the discussion we determined that both forms of contact, contact with human and with conspecifics, are very important for the shelter dog. Also it is demonstrated that both forms of contact differ a lot and it is therefore not possible to compare these forms of contact. From this study we can conclude that shelter dogs lack optimal welfare. We could improve this by adjusting housing, reducing stress levels and minimizing other risk factors that can lead to behavioural changes. This will improve the quality of life of shelter dogs and it will make the chance of a successful adoption much more likely.

The aim of this report is to write a scientifically substantiated advice for the asylum owners. After reading this report the owners of the asylums can then decide whether they want to follow this advice.

Inleiding

In Nederland worden maar liefst 1,9 miljoen honden gehouden (Cornelissen et al., 2009). Al deze honden worden, grotendeels, gehuisvest in gezinnen en zij leven mee als een soort extra gezinslid. Maar jaarlijks worden er wereldwijd ook duizenden honden opgenomen in asielen (Wells et al., 2002). De meest voorkomende redenen hiervoor zijn verschillende gedragsproblemen zoals angst, agressie en overmatige activiteit en temperament kwesties (DiGiacomo, N., 1998). Deze honden worden verzorgd totdat zij herplaatst kunnen worden en een thuis krijgen bij een nieuwe eigenaar. Er zijn echter ook honderden honden die niet meer herplaatst kunnen worden vanwege een ontwikkelde gedragsverandering gedurende hun verblijf in het asiel. Exacte getallen hierover zijn niet bekend. Deze honden worden veelal eerst geplaatst, maar liefst 90% in Nederland, maar na een korte periode komt 50% van deze honden weer terug in het asiel in verband met een gedragsprobleem (Van der Borg et al., 1991). Deze honden worden niet meer als 'aantrekkelijk' gezien door de potentiële nieuwe eigenaren en zitten daardoor soms jaren in een asiel (Wells et al., 1999). Onderzoek onder 556 eigenaren van een hond die uit het asiel verkregen was, toonde aan dat het merendeel van de honden, namelijk 68,3% een gedragsprobleem had. 89,7% van deze ondervraagde personen gaven aan hun hond daardoor weer teruggebracht te hebben naar het asiel (Wells et al., 2000a).

Op dit gebied zijn er vele aanpassingen en ontwikkelingen die het welzijn van de honden en de kans op herplaatsing in de asielen moeten verhogen. Er is bekend dat honden die in asielen verblijven een verminderd welzijn hebben door acute of chronische stress. Veelal ontwikkelen deze honden probleemgedrag (De Palma et al., 2005). Dit komt onder andere door het vele lawaai en de onvoorspelbare en oncontroleerbare omgeving (Hennessy et al., 1998). De honden in asielen hebben geen verrijkend leven. De indeling van elke dag is steeds hetzelfde. Honden zijn gebaat bij enige regelmaat in hun leven, maar wanneer zij geen enkele uitdagingen meer hebben in hun leven en naarmate de duur van het verblijf van een hond in het asiel vergroot, en dus ook langer wordt blootgesteld aan de chronische stress, vergroot wordt de kans ook vergroot op een verminderd welzijn en op het ontwikkelen van probleemgedrag. Hiermee verkleint dus de kans op herplaatsing (Wells et al., 2002). Om dit te verminderen en/of op te lossen is het van belang dat er kritisch wordt gekeken naar het probleemgedrag bij asielhonden om vervolgens te bepalen hoe deze problemen opgelost kunnen worden.

In deze literatuurstudie zal onderzocht worden hoe het probleemgedrag bij asielhonden verbeterd/opgelost kan worden gedurende het verblijf in het asiel. Hierbij wordt gekeken naar het welzijn van de asielhonden, welke probleemgedragingen de asielhonden laten zien en wat de risicofactoren zijn die kunnen leiden tot een gedragsverandering want wanneer deze risicofactoren verminderd worden, is er ook minder kans op de ontwikkeling van een gedragsprobleem. Er zal ook contact gezocht worden met deskundigen op dit gebied zoals verschillende asieleigenaren en honden gedragstherapeuten. Allereerst wordt het begrip welzijn in het eerste hoofdstuk duidelijk besproken. Ook wordt er hier dieper ingegaan op de 5 vrijheden van het Britse Farm Animal Welfare Council. In hoofdstuk 2 wordt het

Probleemgedrag bij asielhonden

probleemgedrag beschreven. In hoofdstuk 3 worden de risicofactoren voor een gedragsverandering besproken. In hoofdstuk 4 zal er een top vijf van veel voorkomende probleemgedragingen beschreven worden om erachter zien te komen of en zo ja wat hier aan gedaan kan worden. Hiervoor zullen vervolgens in de conclusie en aanbevelingen praktische tips gegeven worden. In hoofdstuk 5 wordt kort beschreven hoe de situatie in andere landen in Europa is. In hoofdstuk 6 worden de duurzaamheidsaspecten behandeld en in hoofdstuk 7 worden een aantal zaken van dit onderzoek bediscussieerd. Dit zijn zaken die van invloed kunnen zijn op de uitkomsten van dit onderzoek. Ook worden in dit hoofdstuk de gevonden resultaten met resultaten uit andere bronnen vergeleken en verklaard. In hoofdstuk 8 wordt alle informatie uiteindelijk samengesteld tot een conclusie. In deze conclusie zal duidelijk worden of en zo ja wat er gedaan kan worden aan het probleemgedrag van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel.

Hoofdvraag

Hoe kan het probleemgedrag van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel worden verminderd en of opgelost?

Deelvragen

1. Welke probleemgedragingen vertonen asielhonden?
2. Wat zijn risicofactoren voor een gedragsverandering?

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het geven van inzicht in het probleemgedrag bij asielhonden. Na deze literatuurstudie zal er een onderzoeksrapport geschreven worden waarin adviezen/aanbevelingen staan voor alle asiel eigenaren / medewerkers met hierin de verschillende probleemgedragingen van de asielhonden en hoe deze problemen verholpen / verminderd kunnen worden.

Doelgroep

Deze literatuurstudie is geschreven voor de asieleigenaren in Nederland. Als na het schrijven van dit rapport blijkt dat het probleemgedrag bij asielhonden verminderd of zelfs opgelost kan worden, dan kan dit rapport naar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gezonden worden en kan hier mogelijk iets mee gedaan worden. Het is ook zinvol om deze literatuurstudie in een blad te publiceren zodat alle asieleigenaren dit stuk ook kunnen lezen om op deze manier zoveel mogelijk rekening te kunnen houden met de omstandigheden van de asielhonden.

Uitvoering

Dit onderzoek is voornamelijk gebaseerd op wetenschappelijke literatuur. Om te bepalen of een artikel wetenschappelijk was is er gekeken naar de auteur, het tijdschrift, de actualiteit van het artikel, de uitgever en de inhoud van het artikel. Er is bij de auteurs, tijdschriften en uitgevers gekeken of zij verbonden waren aan een universiteit of wetenschappelijke instanties. Ook is er per artikel gekeken of er in verwante studies naar het bewuste artikel is gerefereerd. De belangrijkste bepaling kwam neer op de inhoud van het artikel in combinatie met de actualiteit. Er is zoveel mogelijk geprobeerd om artikelen te gebruiken die niet ouder dan tien jaar waren en zoveel mogelijk te refereren naar artikelen niet ouder dan drie jaar. Dit is niet altijd mogelijk geweest omdat ook geprobeerd is de originele bron te gebruiken.

Probleemgedrag bij asielhonden

Voor extra adviezen en informatie zijn ook verschillende asielen en gedragstherapeuten van Alpha geïnterviewd. Deze interviews zijn persoonlijk 'face-to-face' gedaan en de interviews werden gevoerd aan de hand van een vragenlijst. De keuze voor een gedragstherapeute van Alpha, is erin gelegen dat deze vereniging een erkende opleiding biedt en er dus gesproken kon worden met iemand met goede en erkende vakkennis. Toen alle literatuur en specialisten geraadpleegd waren, is dit alles gebundeld tot dit verslag. Hierin zijn conclusies getrokken uit de verkregen informatie en wordt er antwoord gegeven op de eerder gestelde deelvragen. De motivatie voor gesprekken met verschillende asieleigenaren kwam voort uit het gebrek aan voldoende literatuur die uit Nederland afkomstig is. Om te bepalen of deze experts betrouwbaar waren, is er gekeken naar de instantie en/of organisatie waarin deze personen werkzaam waren. Hierbij is ervan uitgegaan dat de persoon in kwestie expertise heeft op zijn of haar werkgebied.

1. Het Welzijn

Dierenwelzijn gaat over de kwaliteit van het leven van een dier. Elk dier dat niet in zijn natuurlijke omgeving leeft, probeert zich aan te passen aan zijn leefomgeving. Een dier voelt zich het best in een omgeving waarin het zijn natuurlijke gedrag kan vertonen en die hem geen chronische stress, pijn of angst bezorgt. Wanneer een hond een gedragsverandering heeft ondergaan, dan is er vaak sprake van een verminderd welzijn (Borg et al., 1991). Er wordt vaak gesproken over het begrip dierenwelzijn. Maar wat houdt dit begrip nu eigenlijk precies in? Allereerst zullen er verschillende definities gegeven worden van het begrip welzijn om aan te geven wat er hieronder wordt verstaan. Daarna zal wat dieper ingegaan worden op de vijf vrijheden van het Britse Farm Animal Welfare Council. Deze vijf vrijheden geven aan waarvan een dier minimaal vrij moet zijn om zich 'goed' te kunnen voelen.

1.1 Definitie welzijn

Het begrip welzijn is een wat onduidelijk begrip, het is ook erg vaak en door verschillende partijen beschreven. Daarom is het van belang dat dit begrip eerst onderzocht wordt. Hieronder zijn een aantal beschrijvingen van het begrip 'welzijn' volgens verschillende partijen genoteerd.

- 'Toestand dat men zich goed voelt' (Wolters Ster Woordenboek)

- 'Dierenwelzijn betreft de kwaliteit van het leven van het dier, waarbij de houder/eigenaar de 'vijf vrijheden' respecteert en daarmee de grenzen van het adaptievermogen van het dier niet overschrijdt' (Nota Dierenwelzijn, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)

- 'Dierenwelzijn is de kwaliteit van het leven zoals die door het dier zelf ervaren wordt' (Bracke et al 1999)

- 'The state of an animal with regards to its ability to cope with its environment' (De toestand van een dier wanneer het gaat om het vermogen te kunnen omgaan met zijn omgeving) (Broom 1993)

- 'Animal welfare is the state of an animal with regard to its experiences, needs, feelings, and ability to cope with its physical and social environment' (Dierenwelzijn is de toestand van een dier met verwijzing naar zijn ervaringen, behoeften, gevoelens, en het vermogen om te gaan met zijn fysieke en sociale omgeving) (Phillips, 2009).

1.2 De vijf vrijheden van het FAWC

Het Brambell Comité legde in 1965 de basis voor het hanteerbaar maken van dierenwelzijn in de vorm van de zogenaamde vijf vrijheden. Deze hadden in eerste instantie betrekking op het kunnen staan, liggen, omdraaien, verzorgen van de huid (likken, krabben) en het strekken van de ledematen. Nadien heeft de Britse Farm Animal Welfare Council (FAWC) ze opgepakt en uitgewerkt tot de volgende lijst van vijf vrijheden (Dierenwelzijnsweb.nl)

Deze vrijheden zijn:

- Vrij van dorst, honger en onjuiste voeding
- Vrij van fysiek en thermaal ongerief
- Vrij van pijn, verwondingen en ziektes
- Vrij van angst en chronische stress
- Vrij om hun natuurlijke gedrag te vertonen

1.2.1 Vrij van dorst, honger en onjuiste voeding

Dit punt is bedoeld om aan te geven dat het dier ten alle tijden direct toegang moet hebben tot vers drinkwater en voedsel om gezond te blijven.

1.2.2 Vrij van fysiek en thermaal ongerief

Bij deze tweede vrijheid gaat het grotendeels over huisvestingszaken. In de Engelse taal wordt gesproken over 'discomfort'. Het dier heeft recht op vrijheid van ongemak. Er dient sprake te zijn van een goede rustplaats en een comfortabel onderdak.

1.2.3 Vrij van pijn, verwondingen en ziektes

Hier heeft de eigenaar de verantwoordelijkheid over een dier dat het dier geen onnodige pijn of ongemakken ervaart. Er dient hierbij gelet te worden op preventieve maatregelen. Bij ziekte is het van belang dat er een snelle diagnose wordt gesteld en dat er een juiste behandelmethode wordt gestart.

1.2.4 Vrij van angst en chronische stress

Bij deze vrijheid dient gezorgd te worden voor voldoende ruimte voor het dier. Ook dient er de mogelijkheid te zijn om met soortgenoten te kunnen leven en zo op deze manier normaal gedrag te kunnen vertonen. Ook dient er gezorgd te worden voor goede faciliteiten.

1.2.5 Vrij om hun natuurlijke gedrag te vertonen

Op alle mogelijke manieren dient ervoor gezorgd te worden dat het dier zijn natuurlijke gedragingen kan vertonen. Hierbij kan gedacht worden aan de plaats waar het dier leeft, met wie het dier leeft, en of het de mogelijkheid heeft om zich te gedragen zoals hij in de natuur zou doen om op deze manier geestelijk lijden te voorkomen.

1.3 Opbouw scriptie en verantwoording

Deze individuele verdieping wordt geschreven aan de hand van de 5 vrijheden van het Farm Animal Welfare Council. Door hiervan gebruik te maken kan er een compleet beeld worden gegeven van de zaken die van invloed kunnen zijn op het welzijn van de asielhonden. Omdat de eerste en de derde vrijheden, vrij van honger, dorst en onjuiste voeding & vrij van pijn, verwondingen en ziektes niet direct van toepassing zijn op het te behandelen onderwerp

Probleemgedrag bij asielhonden

worden deze niet opgenomen in het onderzoek. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de asielen goed functionerende protocollen hebben voor wanneer er een asielhond ziek is of pijn heeft.

2. Probleemgedrag bij asielhonden

2.1 Algemene gegevens

Onderzoek wijst uit dat honden die uit een dierenwinkel of uit een dierenasiel verkregen zijn meer kans hebben op het ontwikkelen van probleemgedrag dan honden die van fokkers verkregen zijn of zelf gefokt zijn. Dit alles heeft te maken met de wel dan niet stabiele basis van het gedrag van de honden (Jagoe 1994). Veel honden die voor een bepaalde tijd in een asiel hebben gezeten vertonen bij de nieuwe eigenaren bepaalde gedragingen die als 'onaantrekkelijk' worden beschouwd. Anders gezegd, deze honden vertonen probleemgedrag. Uit een onderzoek uit Ierland, naar de prevalentie van probleemgedrag bij honden die gekocht zijn van een asiel, heeft meer dan de helft van de nieuwe eigenaren van een asielhond (68,3%) aangegeven een gedragsprobleem te ervaren bij de hond. Het meest voorkomende probleem is daarbij angst. Het overgrote deel van deze honden, 89,7%, zijn vanwege de probleemgedragingen weer teruggebracht naar het asiel (Wells et al., 2000a).

2.1.1 Definitie probleemgedrag

Het begrip probleemgedrag is erg breed. Vele mensen en partijen verstaan er iets anders onder. Daarom is het ook hier van belang een goede omschrijving van het begrip 'probleemgedrag' te formuleren. Hieronder zijn verschillende definities genoteerd.

- 'Structureel, ongewenst en voor anderen of het individu zelf storend gedrag' (Thesaurus Zorg en Welzijn)

- 'Ik spreek liever over probleem bevonden gedrag. Gedrag X of Y wat door de eigenaar of de omgeving als probleem wordt ervaren' (Klaas Wijnberg, de hondenfluisteraar)

- 'Het gedrag van een hond dat wij (de mens) als storend ervaren' (Hondenwijzer)

- 'Gedrag dat als een probleem wordt ervaren door de eigenaar of de omgeving van de eigenaar. Probleemgedrag hoeft dus geen probleem voor de hond te zijn maar kan dat wel zijn, bijvoorbeeld bij angst. Het is ook niet per definitie afwijkend gedrag, het kan normaal gedrag zijn' (Gedragstherapeute Ankie Blommesteijn)

Door deze definities samen te voegen kan er een nieuwe en duidelijkere definitie voor het begrip 'probleemgedrag' worden geformuleerd: ***Het gedrag wat de eigenaar of de omgeving als storend ervaart, maar dit gedrag is niet per se een probleem voor de hond.***

2.2 Probleemgedragingen

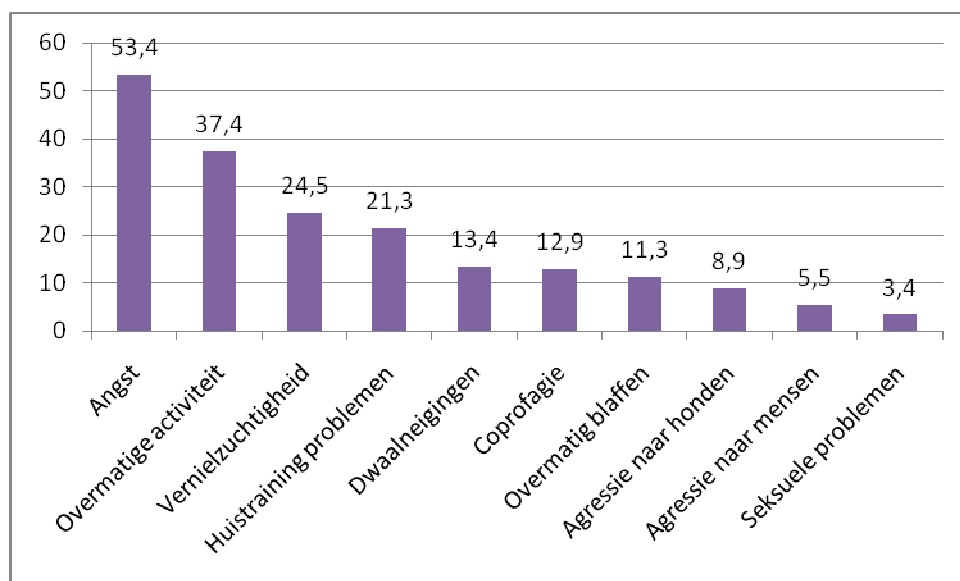
Er zijn veel verschillende gedragingen bij honden die wij als probleemgedrag kunnen ervaren. Zo zijn er verschillende vormen van agressie zoals agressie naar mensen, agressie naar andere honden en angstagressie. Maar ook verlatingsangst, angst in het algemeen, overmatig blaffen en het markeren van een reu wordt gezien als probleemgedrag. Toch zijn dit, tot op een zekere hoogte, allemaal natuurlijke gedragingen voor een hond. Echter, deze

Probleemgedrag bij asielhonden

gedragingen worden in de menselijke samenleving herkend als een gedragsprobleem (Takeuchi et al., 2000).

Uit onderzoek blijkt dat de 10 meest voorkomende probleemgedragingen bij asielhonden angst (53,4%), overmatige activiteit (37,4%), vernielzuchtigheid (24,5%), problemen bij training in huis (21,3%), dwaal neigingen (13,4%), coprofagie (12,9%), overmatig blaffen (11,3%), agressie naar andere honden (8,9%), agressie naar mensen (5,5%) en seksuele problemen (3,4%), het herhaaldelijk berijden van soortgenoten en of mensen, hierbij komen geregeld zaadlozingen vrij, zijn.

Grafiek 1; Probleemgedragingen

Bron: Wells et al., 2000a.

De mannelijke honden vertoonden meer probleemgedrag dan de vrouwelijke honden. De probleemgedragingen die de mannelijke honden het meest vertoonden waren agressie naar andere mannelijke honden, seksuele problemen en dwaal neigingen. De zwerfhonden die in het asiel zaten vertoonden meer probleemgedrag dan de honden die afgestaan zijn, dit probleemgedrag bedroeg vooral dwaalneigingen. Puppies vertoonden minder probleemgedrag dan de jongere honden en/of volwassen honden, dan gaat het met name over angst, seksuele problemen en dwaal neigingen. De jonge honden vertoonden meer overmatige activiteit en overmatig blaffen dan de puppies en de volwassen honden. De volwassen honden vertoonden de meeste agressie naar andere honden (Wells et al., 2000b). Er zijn nog veel meer verschillende soorten probleemgedragingen te benoemen. Zo is er territoriale agressie, overbescherming van de baas, het opeens naar andere honden toe rennen en tegen mensen opspringen. Deze laatste zijn probleemgedragingen die, zowaar in mindere mate, voorkomen bij honden die in het asiel zitten (Campbell., 1986). Het is natuurlijk niet zo dat asielhonden hun probleemgedrag alleen maar ontwikkelen in het asiel. Hieronder is een tabel weergegeven waarin de top 10 staat van redenen waarom mensen hun hond overgeven aan het asiel.

Probleemgedrag bij asielhonden

Tabel 1;
Redenen voor het afstand doen van honden aan een asiel

Reden	Percentage
Gedragsproblemen	46,4%
Huisvestingsproblemen van de mens	30,4 - 38,8%
Menselijke gezondheid/persoonlijke redenen	27,1%
Verzoek om euthanasie	16,0% - 17,7%
Verwachtingen van de mens	14,0% - 14,6%
Huisvestingsproblemen van het dier	12,7%
Verhuizen	12,5%
Gezondheid van het dier	7,8% - 8,2%
Leefwijze van de mens	6,8% - 25,4%
Karakter van het dier	4,3% - 4,5%

Bron: National Council on Pet Population Study and Policy, 2006

Uit bovenstaande tabel blijkt dat bijna de helft van de honden, namelijk 46,4%, door hun eigenaren aan het asiel worden afgedragen vanwege een gedragsprobleem. Deze gedragsproblemen zijn echter niet dezelfde als de probleemgedragingen die in het asiel ontstaan. De meeste probleemgedragingen die mensen opgeven bij het afstaan aan het asiel zijn agressie naar mensen en agressie naar andere dieren. De probleemgedragingen die de honden ontwikkelen in het asiel zijn meer stress gerelateerd zoals angstigheid, overmatige activiteit, stereotiep gedrag en vernielzuchtig gedrag (Salman et al., 2000).

2.3 Gevolgen van probleemgedrag

Probleemgedrag kan slecht zijn voor het welzijn van de hond. Wanneer het dier 1 of meerdere vrijheden niet volledig kan uitvoeren dan kan hierdoor probleemgedrag ontstaan. Bijvoorbeeld wanneer een hond geen contact kan hebben met zijn soortgenoten, is het voor deze hond onmogelijk om zijn sociale gedrag uit te voeren. Deze hond ervaart meer stress, hetgeen een risicofactor is voor het ontwikkelen van een probleemgedraging. Het abnormale gedrag kan ook belangrijke gevolgen hebben voor de toekomst van deze honden, ze worden immers als minder aantrekkelijk beschouwd door de potentiële nieuwe eigenaren die het asiel bezoeken en zullen dus minder snel geadopteerd worden (Wells et al., 1992). Hoe langer de honden in het asiel verblijven, hoe meer of hoe erger probleemgedrag zij zullen gaan vertonen en hoe meer de kans toeneemt dat zij niet meer succesvol geplaatst kunnen worden (Wells 1996). Wanneer deze honden na een bepaalde tijd niet geadopteerd worden of dusdanig ernstig probleemgedrag vertonen dat zij niet meer geplaatst kunnen worden, dan worden zij in sommige gevallen geeuthanaseerd (Dierenbescherming).

3. Risicofactoren voor probleemgedrag

Het is bekend dat honden die in een asiel zitten (hebben gezeten) in veel gevallen gedragsveranderingen (hebben) ondergaan door de veranderde omgeving en door de stress die honden ervaren wanneer zij in een nieuwe omgeving met nieuwe gewoonten terechtkomen. Hierdoor kunnen zij wellicht ook een gedragsprobleem ontwikkelen (Wells et al., 2002). Honden zijn sociale dieren, ze hebben contact nodig met zowel soortgenoten als met mensen (Wolfle et al., 1990). Hieronder zijn de grootste risicofactoren voor een gedragsverandering uitgelegd om een duidelijker beeld te krijgen van dit probleem en hoe het ontstaat.

3.1 Stress

Beperkte ruimte en een sociaal isolement werken stressvol op een hond (Beerda et al., 1999). Asielhonden staan bloot aan een hoog stress niveau. Uit onderzoek is gebleken dat de eerste drie dagen die een hond in het asiel doorbrengt het stress level drie keer zo hoog is dan bij een gewone huishond. De asielhonden worden opeens in een nieuwe omgeving geplaatst en blootgesteld aan een hoop lawaai. Van een bekende en vertrouwde omgeving worden zij opeens in een onvoorspelbare en oncontroleerbare omgeving gezet. De leefomgeving van asielhonden is dus bijzonder stressvol. Deze stressvolle leefomgeving is een mogelijke bron voor het ontstaan van gedragsveranderingen (Tuber et al., 1999, Hennessy et al., 2001). De hierboven genoemde zaken zijn klassen van psychologische stressoren waarvan het bekend is dat het hypothalamus-hypofyse-bijnier (HHB) systeem activeert, welke zorgt voor een breed effect op de fysiologie en op het gedrag van asielhonden (Hennessy et al., 1997). In de eerste drie dagen van het verblijf in een asiel vertoonden de honden een verhoogd niveau van plasma cortisol wat betekent dat er in het lichaam adrenaline en noradrenaline vrijkomt om het lichaam alerter te maken en klaar te maken om te vechten of te vluchten. Hieruit mag er geconcludeerd worden dat stress een mogelijke bron is voor de gedragsproblemen bij asielhonden (Tuber et al., 1999).

3.2 Lengte van de tijd doorgebracht in het asiel

Jaarlijks worden er tal van honden, voor tijdelijke zorg, opgenomen in asielen. Voor veel van deze honden lukt het niet om een nieuwe eigenaar te vinden. De honden zijn gedwongen om langere periodes, soms wel jaren, in asielen door te brengen. Deze honden worden weliswaar goed verzorgd maar de leefsituatie van deze honden is toch erg stressvol en door de tijd die zij doorbrengen in een asiel kan het gedrag van de hond veranderen. Wanneer dit het geval is kan dit weer invloed hebben op de interesse van de potentiële nieuwe eigenaren. Zij zien de honden met een gedragsverandering als 'minder aantrekkelijk' (Wells, 1996). Uit vervolgonderzoek van Wells uit 2002 blijkt dat deze eerdere 'vermoedens' kloppen. Het gedrag van asielhonden wordt significant beïnvloedt door de lengte van het verblijf in het asiel. Zo verblijven honden die meer dan vijf jaar in het asiel zitten, meer van hun tijd achterin de kennel door dan de honden die er maar een kortere periode zitten. Een asielhond die er al meer dan vijf jaar verblijft brengt ook meer van zijn tijd liggend of rustend door dan honden die er voor een kortere periode verblijven. De honden die de langste periode in het asiel verblijven zijn ook stiller en blaffen minder dan de honden die er nog

Probleemgedrag bij asielhonden

maar een maand of korter verblijven. Hieruit blijkt dat de honden die voor langere periodes in het asiel zitten, een gedragsverandering ondergaan. In de volksmond zou er gezegd worden dat deze asielhonden 'afgestompt' zijn. De asielhonden die nog maar kort in het asiel zitten reageren veel op de prikkels om hun heen, wat ook normaal gedrag is. De honden die voor langere periodes in het asiel verblijven reageren hier niet meer op. Deze dieren lijden aan 'learned helplessness' of ook wel 'aangeleerde hulpeloosheid' genoemd. Dit is een verschijnsel bij de honden dat zij geleerd hebben dat zij geen invloed kunnen uitoefenen op een bepaalde gebeurtenis of situatie en dat zij zichzelf om deze reden niet weten te helpen, al zouden zij dit eventueel wel kunnen (Seligman, 1975). Het verschil tussen honden met 'learned helplessness' en honden die zich simpelweg aangepast hebben aan hun omgeving is dat wanneer deze honden in een nieuwe situatie gebracht worden, de honden met 'learned helplessness' nog steeds het passieve gedrag zullen vertonen terwijl de honden die zich alleen maar aangepast hebben aan de omgeving weer opgewonden en exploratief gedrag zullen vertonen (Seligman, 1975).

3.3 Gebrek aan contact met soortgenoten

Wells & Hepper (1998) ontdekten dat honden die (alleen) visueel contact hadden met andere honden meer van hun tijd doorbrachten aan de voorkant van de kennel om de andere honden te observeren dan de honden die geen (visueel) contact mochten hebben met andere honden. Honden zijn zeer sociale dieren met een 'aangeboren verlangen' voor sociaal contact. Uit onderzoek blijkt dat wanneer honden de kans hebben om (alleen al) naar andere honden te kijken, zij deze kans pakken. Hier wordt alleen nog maar gesproken over het visuele contact, hetgeen het welzijn al ten goede komt, laat staan wat fysiek contact met soortgenoten ten goede zal komen aan het welzijn van de asielhonden. Dan kunnen zij ook hun lichaamstaal gaan gebruiken in de omgang met soortgenoten. Asielhonden die last hebben van angst of erge agressie ten opzichte van soortgenoten moeten apart beoordeeld worden. Voor deze honden zou het nadelig kunnen werken en zij hebben hierin meer begeleiding nodig. Dat een hond baat heeft bij contact met soortgenoten is duidelijk bewezen door Hubrecht (Hubrecht et al., 1992). Hij onderzocht het effect van een solo huisvesting en groepshuisvesting. De honden in de solo huisvesting vertoonden meer inactief gedrag. Ook vertoonden zij minder sociaal gedrag en meer stereotiep gedrag. Dit uitte zich in herhaaldelijk, doelloos rondjes lopen in de kennel. De honden in de groepshuisvesting vertoonden meer sociaal gedrag en ook vertoonden zij meer exploratief gedrag in de kennel. In veel asielen worden honden nog altijd individueel gehuisvest. Dit heeft te maken met de angst voor verwondingen en gemakkelijker ziekte overdracht maar ook met de fysiek 'ouderwetse' kennels. Dit zijn te kleine kennels om meerdere honden in te huisvesten (Hubrecht et al., 1993).

3.4 Gebrek aan contact met mensen

Een asiel is een bijzonder stressvolle leefomgeving voor een hond, wat specifiek te wijten is aan het sociale isolement en aan de nieuwe omgeving waar zij opeens in terecht komen. Coppola deed onderzoek naar het stressniveau van asielhonden en of dit verminderd kon worden door menselijk contact. Uit dit onderzoek is gebleken dat er geen verband bestond tussen het stressniveau en de behandeling, het stressniveau van de honden werd gemeten na contact met mensen. Op dag 3 is er wel een significant effect verschenen tussen het cortisol level (stressniveau) en de betreffende behandeling, namelijk de 'humane contact sessie' (Coppola et al., 2005). Dit betekent dat er wel degelijk een verband is tussen het

Probleemgedrag bij asielhonden

contact met mensen en het verminderen van de stress, maar hier is nog nader onderzoek gewenst.

Er zijn ook andere onderzoeken verricht. Er zijn zelfs suggesties dat humaan contact belangrijker is voor het welzijn van een hond dan soortgericht contact (Fox., 1986, Wolffe, 1987, 1990). Zo hebben studies aangetoond dat zowel het gedrag als de fysiologie van de honden kan worden beïnvloedt door de aanwezigheid van een mens. De plotselinge verschijning van een persoon voor de kennels van asielhonden resulteert in meer activiteit bij de honden en zij brengen meer van hun tijd door aan de voorzijde van de kennel. Bovenstaande vermoedelijk in een poging om de mens-dier afstand te verminderen en om de interactie tussen mens en dier te vergemakkelijken. Dit gaat immers gemakkelijker wanneer de afstand tussen beide partijen minder groot is (Wells and Hepper, 2002a). Lynch en Gantt (1968) ontdekten dat honden in laboratoria een verlaagde hartslag vertoonden na contact en behandeling met de mens hetgeen aangeeft dat deze honden minder gestrest waren en Verga en Carenzi (1983) ontdekte dat honden die bij hun verzorgers woonden minder angstreacties lieten zien bij een foerageer test dan honden die altijd leefden in gevangenschap.

Ondanks dit gegeven hebben asielhonden in het algemeen helaas weinig contact met mensen (Wells et al., 2003). Dagelijkse verzorgingssessies met personeel van het asiel kan al een efficiënt middel zijn voor contact met mensen en het stressniveau te doen dalen (Tuber et al., 1999). Het aaien en strelen van honden heeft een gunstig effect op de psychologische en gedragsreacties op stressoren. Deze honden vertonen een lager cortisol gehalte, wat betekent dat deze honden minder stress ervaren na het aaien en strelen. Een vermeerdering van het contact en het omgaan met mensen draagt ook bij aan een betere socialisatie van de asielhonden (Hennessy et al., 1998). Hubrecht (1993, 1995b) heeft zelfs vastgesteld dat door 30 seconden aandacht per dag, de onderzochte Beagles uit een laboratorium, minder op het meubilair in hun kennel kauwden en ze reageerden duidelijk toegankelijker en laagdrempeliger naar bekende maar ook naar onbekende personen. Deze honden zijn dus, door middel van minimaal contact met mensen, minder vernielzuchtig gedrag gaan vertonen en zij reageren socialer en minder angstig naar personen.

3.5 Elke dag is hetzelfde

Honden zijn gebaat bij enige regelmaat in hun leven, maar hebben ook uitdagingen nodig. Wanneer ze dit niet krijgen, hetgeen in sommige asielen het geval is, dan kunnen de honden 'afgestompt' raken. Deze honden reageren minder op prikkels van buitenaf en vertonen veelal passief gedrag. Rassen als de herders of de border collies hebben zo'n werklust dat wanneer deze niet wordt voorzien, ze er zelf één gaan zoeken. Dit kan een ware obsessie voor ze worden, bijvoorbeeld in een asiel kan alles aangevlogen worden wat langs de tralies komt (jacht instinct), of alles bij elkaar leggen wat er in een kennel aanwezig is (hoeden). In asielen zijn er vaste tijden en vaste protocollen voor alles wat er gebeurt. Honden raken in een asiel dan ook snel gewend aan de vaste tijden waarop er een vaste handeling gaat gebeuren, bijvoorbeeld het voeren. Daardoor hebben de honden weinig uitdagingen meer in hun leven en kunnen zij gemakkelijk heel passief gedrag gaan vertonen. Dit gedrag bestaat uit het vele rusten en liggen. Deze honden vertonen weinig activiteit en eigen initiatief. Dit gedrag wordt als niet aantrekkelijk beschouwd door de potentiële nieuwe eigenaren aangezien zij een hond willen zien die activiteit vertoont. Potentiële nieuwe eigenaren zien het liefste een hond die moeite doet om de aandacht te krijgen bijvoorbeeld een hond die

Probleemgedrag bij asielhonden

zonder te blaffen maar enthousiast kwispelend tegen de tralies omhoog staat (Dierenbescherming).

3.6 Huisvesting

In asielen zijn honden vaak alleen gehuisvest. Wanneer honden in een sociaal isolement van hun soortgenoten worden gehouden, dan wordt dit over het algemeen beschouwd als schadelijk voor het welzijn van het dier. Dit resulteert veelal in gedragsveranderingen, zoals introversie, inactiviteit, stereotypie, blaffen en meer fysiologische stress reacties, waaronder een grotere concentratie speeksel en urine cortisol (Wells et al., 2003). Een groter onderzoek naar kennel grootte en huisvesting condities heeft duidelijkheid gebracht over individuele- en groepshuisvesting. Hieruit blijkt namelijk dat de honden in groepshuisvesting meer activiteit vertonen en meer sociaal en exploratief gedrag laten zien. De honden die individueel gehuisvest zijn vertonen meer passief gedrag, zij liggen en rusten meer en bewegen minder, en vertonen minder sociaal gedrag. Ook vertonen deze honden meer 'herhaaldelijk' gedrag. Ook wel stereotiep gedrag genoemd. Dit onderzoek concludeert dat groepshuisvesting de voorkeur heeft, hoewel er dan wel gevaren bijkomen zoals ziekte en verwondingen aangebracht door een soortgenoot (Hubrecht et al., 1992). Ook kan er nagedacht worden over een speeltje in de kennel. De meningen hierover zijn verdeeld. DeLuca and Kranda (1992) en Hubrecht (1993, 1995b) ontdekten dat asielhonden het leuk vonden om met een speeltje te spelen waar zij op kunnen bijten. Een recenter onderzoek (Wells et al., 2000b) wees uit dat de honden niet meer tijd van hun verblijf doorbrachten bij het speeltje. Ook werden zij niet actiever van het speeltje. De meeste honden snuffelden na introductie in de kennel een paar seconden aan het speeltje en maar 7 van de 40 onderzochte honden heeft er hierna echt interactie mee gehad in de vorm van kauwen, erop stampen en eraan trekken (Wells et al., 2000b).

3.7 Lawaai

Asielen zijn extreem lawaaierige plaatsen. Een enkele hond kan een geluid produceren van ruim 100 dB (Peterson, 1980). In asielen is het gemiddelde geluidsniveau 90 dB op het moment dat er bezoekers waren in het asiel (Milligan et al., 1993). Het geluidsniveau in sommige kennels wordt aanvaard als potentieel schadelijk voor het menselijke gehoor en kan een hinder vormen voor omwonenden van het asiel. Gehoorschade ontstaat bij langdurige blootstelling (maximaal 8 uur) aan 85 dB, acute gehoorschade (maximaal 5 minuten) ontstaat bij blootstelling aan 90 dB (Van Heiden, 1992) maar de mogelijkheid dat het geluid een vergelijkbaar effect zou kunnen hebben op de asielhonden en hun welzijn is blijkbaar niet in overweging genomen. Honden zijn gevoeliger voor geluid dan mensen, zij kunnen geluiden detecteren van 40 Hz tot wel 50 kHz terwijl het menselijke gehoor stopt bij 20 kHz. Honden kunnen dus geluiden horen die tot vier maal zachter zijn dan wat het menselijke oor kan detecteren. Wanneer er wordt gezegd dat het lawaai uit het asiel schadelijk is voor de mens, dan is het dus zeer zeker schadelijk voor de honden zelf (G. Sales et al., 1997). De geluidsniveaus in de asielen zijn zeker gelijk aan degene waarvan bekend is dat zij gehoorschade en stress veroorzaken bij dieren die een minder acute auditieve gevoeligheid hebben dan honden. Stress kan dus ook een gevolg zijn van het hoge geluidsniveau in asielen (G. Sales et al., 1997, Milligan et al., 1993). De honden die nog maar kort in het asiel verblijven zijn erg vocaal aanwezig. De honden worden in een nieuwe en oncontroleerbare omgeving geplaatst, waardoor zij op elke prikkeling van buitenaf reageren, dit kunnen verzorgers zijn die langs de kennels lopen maar dit kunnen ook andere blaffende asielhonden

Probleemgedrag bij asielhonden

zijn. De honden zijn meer en eerder gestrest en verblijven bijna de gehele dag in hoge opwindning. Deze hoge opwindning kan zich op meerdere manieren uiten. een veel voorkomende uitingsvorm hiervan is blaffen. Blaffen werkt ook aanstekelijk voor de andere honden, deze raken namelijk ook opgewonden en beginnen mee te blaffen. Aangezien er vaak nieuwe honden worden binnengebracht, is er ook bijna altijd die onrust onder de honden waardoor het geblaf bijna altijd aanhoudt.

De honden blaffen ook veel wanneer er personeel of potentiële nieuwe eigenaren door de gangen lopen. De honden willen aandacht en proberen iedereen naar zich toe te trekken door middel van geblaf. Een hond leert snel van zijn daden. De daden die iets opleveren, namelijk dat mensen de hond een aai over de snuit geven, zal hij blijven herhalen. Het personeel van het asiel weet dit en reageert daarom niet op de blaffende honden, deze merken al snel dat het gedrag wat zij vertonen, namelijk het blaffen, niet het gewenste resultaat heeft en dit gedrag zal afvloeien. Bij honden die nog maar voor een korte periode in een asiel gehuisvest zijn kan het blaffen ook een uiting zijn van opwindning wanneer er mensen langs de kennels lopen omdat deze honden nog niet gewend zijn aan de nieuwe omgeving en op deze manier kunnen zij hun opwindning dan weer kwijtraken (Dierenbescherming). Het blafgedrag van een hond is niet goed begrepen vindt Dhr. Fox, hij heeft gesuggereerd dat blaffen meestal het gevolg is van territoriale rivaliteit, zoals bij asielhonden waar de kennels aan elkaar grenzen (Fox., 1971).

3.8 Natuurlijke gedragskenmerken

De hond stamt zeer waarschijnlijk af van de wolf. Elk dier heeft gedragingen die zij van nature vertonen, deze gedragingen vertonen zij om te overleven. De natuurlijke gedragingen van een hond stammen dus af van die van de wolf. Een wolf is een zeer sociaal dier. Zij leven in een roedel van meestal 8 tot 12 dieren waarmee zij een nauw onderling contact hebben. De harmonie in de roedel berust op het vermogen van wolven om met elkaar te communiceren en om informatie aan elkaar door te geven. Dat gebeurt primair met optische signalen, maar ook met reuksignalen en akoestische signalen. Lichaamshoudingen, bewegingen, geluiden en geuren zijn erg belangrijk voor de onderlinge relaties tussen wolven (Schenkel, 1947, 1968). De wolf communiceert door middel van een complexe onderlinge communicatie. Afhankelijk van hun rang communiceren zij door middel van geluiden, geuren en houdingen. In de roedel is er altijd een alfa paar. Een wolf en een wolvin. Dit zijn niet per se de grootste wolven in de roedel maar wel degenen die de belangrijkste en noodzakelijkste beslissingen nemen. Lichaamshoudingen vormen een groot deel van de communicatie op korte afstand. De houdingen worden versterkt door gelaatsuitdrukkingen, stemgeluiden, de stand van de oren en de staart, en het opzetten van de kraag. Enkele natuurlijke gedragingen zijn urineren (soms hoog tegen iets aan wanneer ze hun dominantie status willen bevestigen), ontlasten, het krabben met de voeten, graven, langs bomen of tegen elkaar wrijven om geuren af te geven en/of wanneer het tegen een soortgenoot betreft om de onderlinge band te versterken, rollen in sterk ruikende stoffen wat ze helpt om een hoge positie te handhaven, vachtverzorging en spel. Vachtverzorging ondersteunt de onderlinge banden binnen de roedel en zorgt voor de verwijdering van vuil en parasieten uit de vacht. Wolven communiceren ook door vocaal gedrag, hiermee communiceren zij met roedelleden of proberen ze conflicten te vermijden. Na de jacht ontspannen wolven zich en houden ze zich weer bezig met vachtverzorging en spel om wederom de onderliggende banden te versterken. Wolven kunnen tot wel 18 uur per dag slapen maar blijven daarbij altijd alert en kunnen ieder moment overgaan tot actie. Jonge wolven onderzoeken de wereld door

Probleemgedrag bij asielhonden

voorwerpen in de bek te nemen (Shaun Ellis, 2007). Asielhonden kunnen veel van deze gedragingen, en direct ook de belangrijkste gedragingen voor een hond, niet uitvoeren tijdens hun verblijf in het asiel. Huishonden kunnen misschien ook niet alle natuurlijke gedragingen vertonen maar wel meer dan de asielhond. Huishonden komen namelijk meestal nog buiten en kunnen rennen en graven op gras. Ook kunnen zij hun sociale vaardigheden, zoals spel maar ook rangorde bepaling, uitvoeren wanneer zij tijdens hun wandeling andere honden tegenkomen. Aangezien veel asielhonden individueel gehuisvest worden, kunnen zij alle sociale interacties met hun soortgenoten al niet uitvoeren zoals vachtverzorging en spel. De vloeren van een kennel in een asiel zijn veelal van beton of een ander gemakkelijk schoon te maken materiaal. Vaak hebben zij ook een buitenkennel met verharde grond, wanneer zij al een buitenkennel hebben, zodat zij ook hier niet kunnen graven of krabben.

4. De veel voorkomende probleemgedragingen

Hieronder volgt een top 5 van de eerder genoemde probleemgedragingen welke honden kunnen vertonen in het asiel. Deze top 5 probleemgedragingen zijn in dit hoofdstuk verder uitgewerkt en onder elk subkopje is een korte aanbeveling beschreven. Deze worden verder uitgewerkt in hoofdstuk negen.

Een top 5 van veel voorkomende probleemgedragingen

1. Angst (53,4%)
2. Overmatige activiteit (37,4%)
3. Vernielzuchtigheid (24,5%)
4. Overmatig blaffen (11,3%)
5. Agressie naar mensen (5,5%) (Wells et al., 2000b).

4.1 Angst

De meest voorkomende probleemgedraging bij asielhonden is angst (Wells et al., 2000b) . Angst is het gevoel van vrees voor een aanwezig object, individu of situatie (Grillon, 2002). Honden kunnen verschillend reageren op angst, variërend van het 'bevriezen' tot aan het vluchten of vechten. Dit is een individuele reactie en voor een deel afhankelijk van de intensiteit van de dreiging en de mogelijkheid om te ontsnappen. Voor de rest hangt de reactie af van de genetische raskenmerken, de socialisatie en de leermomenten eerder in het leven van het dier (Tuber et al., 1982). Probleemgedragingen kunnen meerdere oorzaken hebben. Angst is hier een goed voorbeeld van. In een asiel kunnen honden binnen komen die al angstig gedrag vertonen, maar het kan ook zo zijn dat dit gedrag ontwikkeld wordt tijdens het verblijf in het asiel. Dit kan komen door het gebrek aan contact met mensen en of soortgenoten (Wells et al., 1998), de lengte van de tijd doorgebracht in het asiel (Wells et al., 2002), de stress die asielhonden ervaren of door het lawaai wat er veel aanwezig is in asielen (Sales et al., 1997). Ook kan het komen door de nieuwe omgeving waar zij opeens in terecht komen, de verandering in hun regelmaat en door de onvoorspelbare omgeving (Hennessy et al., 1998). Dit zijn allemaal mogelijke oorzaken van het ontwikkelen van het probleemgedrag angst. Honden die erg angstig zijn moeten veel in contact komen met mensen. Deze moeten trainingen met de hond volgen zodat de honden leren om te vertrouwen op hun baas (Hennessy et al., 1998). Als de hond een angstreactie vertoont moet de eigenaar kordaat en vrolijk reageren zodat de hond niet bevestigd wordt in zijn onnodige, angstige gedrag (gedragstherapeute Ankie Blommenstijn). Een angstige hond is gebaat bij leiding (Lindsay 2000) en bij intensief contact met mensen zoals training, spelen, wandelen en het aaien en strelen van de hond (Hubrecht 1993, 1995b).

Probleemgedrag bij asielhonden

4.2 Overmatige activiteit

Overmatige activiteit is ook een veel voorkomende probleemgedraging onder de asielhonden (Wells et al., 2000b). Honden die last hebben van overmatige activiteit zijn veelal normale honden, alleen hebben zij last van een enorme hoeveel energie door genetische-, voedings- of omgevingsfactoren. Deze overmatige activiteit wordt vaak gezien bij bepaalde rassen zoals de Weimaraners, Ierse Setters en Border Collies. Dit heeft te maken met de rasgebonden behoeften. Deze honden zijn gefokt om te werken, wanneer er door het asiel te weinig activiteit aangeboden wordt, gaan deze honden hun rasgebonden werk eigenschappen, zoals het hoeden of jagen, zelf ontplooiën en dit uit zich in overmatige activiteit (Bowen 2002). Dit wordt veelal ervaren als probleemgedrag. Een oorzaak van overmatige activiteit bij asielhonden is dus een overmaat aan energie en het niet kwijt kunnen hiervan. vormen van stress of doordat het ritme van de hond dagelijks hetzelfde en eentonig is kunnen dermate invloed hebben op het gedrag van de hond dat dit zich eveneens kan uiten in overmatige activiteit (Bowen 2002). Om overmatige activiteit tegen te gaan moeten de honden voldoende uitdagingen in hun leven hebben (Wells et al, 2000b) moeten zij voldoende bewegen (Bowen, 2002) en moeten zij een aangepaste voeding krijgen (Bosch et al., 2009).

4.3 Vernielzuchtigheid

Een ander veel voorkomende probleemgedraging bij asielhonden is de vernielzucht. Vernielzucht kan ontstaan als exploratief gedrag bij jonge dieren die niet voldoende beweging krijgen of als een element van spel (Simpson 2000). Dit gedrag wordt alleen waargenomen in afwezigheid van de eigenaar (Horwitz, 2002). Vernielzuchtigheid kan ook ontstaan uit verveling wanneer de honden alleen zijn. Een hond is een roedeldier en het is voor een hond daarom ongewoon om alleen te zijn. Een hond kan wel geleerd worden om te accepteren dat hij soms alleen is, maar wanneer dit niet of onvoldoende gebeurt is kunnen de honden gaan slopen als reactie op het 'alleen zijn'. Vernielzucht kan ook ontstaan door stressvolle gebeurtenissen zoals de geboorte van een baby, een verandering in de regelmaat, een barrière in huis wat bedoelt is om de hond ergens vandaan te houden, het onnodig straffen van een hond, een verlate voerbeurt of een gebrek aan stimulatie uit de leefomgeving (Voith 1975). Om het vernielzuchtige gedrag te verminderen is het van belang dat de honden veel beweging krijgen zodat de meeste energie al verdwenen is (Voith 1975) en is het van belang dat de honden voldoende uitdagingen in hun leven hebben (Voith, 1975). Om het chronische slopen bij bepaalde asielhonden weg te nemen kan een hulpmiddel, zoals een bench, helpen om het gedrag te doorbreken (BRON). Ook kan het helpen door een positieve correctie te geven. Een positieve correctie houdt in; je voegt iets toe (bijvoorbeeld een vies smaakje op het kennelmeubilair, en het gedrag neemt af. Het is wel zeer belangrijk dat na de positieve correctie, een beloning moet komen voor het gewenste gedrag. Corrigeren alleen werkt stressvol voor de hond, wat niet goed is voor het welzijn (Campbell 1973). Een laatste oplossing is om elke keer als de hond aan het kennelmeubilair begint te bijten, het een ander speeltje aan te bieden waar hij wel op mag kauwen (Campbell 1973).

Probleemgedrag bij asielhonden

4.4 Overmatig blaffen

Honden blaffen om verschillende redenen. Blaffen is een communicatiemiddel voor honden, door middel van blaffen proberen ze aandacht te zoeken, spelen, waarschuwingen geven naar andere honden of mensen en het begroeten van andere honden of mensen (Fox, 1978). Blaffen is een manier van communiceren voor honden. Dat een hond blaft is dus normaal. Bijna elke hond blaft wel eens, de ene hond alleen meer dan de andere. Wanneer het blaffen erg hard en onophoudelijk doorgaat, wordt het geregeld als een probleem ervaren. De omgeving waar honden zich in bevinden kan een aanleiding zijn voor overmatig blaffen. Honden die overmatig enthousiast zijn of in stress verkeren zullen ook blaffen (Sales et al., 1997). Een andere reden is verveling, de hond krijgt wederom te weinig uitdagingen in zijn levensomgeving (Voith 1975). Blaffen in een asiel werkt ook aanstekelijk. Wanneer er één hond begint, volgen er al snel meer. Hierdoor ontstaat er een hoge opwindning en vanuit die hoge opwindning blijven de honden langere tijd blaffen (Seksels, 1998). De lengte van de tijd doorgebracht in het asiel heeft hier ook mee te maken. Hoe langer de honden aan dit gedrag worden blootgesteld, hoe gemakkelijker zij dit zelf ook gaan vertonen. Dit heet dan aangeleerd gedrag (Wells et al., 2002). Een andere mogelijke oorzaak kan verlatingsangst zijn (McGrave 1991). Om het overmatige blaffen te verminderen is het een mogelijkheid om het ongewenste gedrag, het blaffen, volkomen te negeren (Hart 1978). Verder kan het helpen om de hond voldoende uitdagingen te geven in zijn leven (Voith 1975). Wanneer het overmatige blaffen voortkomt uit verlatingsangst dan moet de hond eerst getraind worden om alleen te zijn, wanneer de hond dit heeft aangeleerd dan zal het blaffen ook verminderen (McGrave 1991). Een correctie kan het gedrag ook doorbreken, mits dit op een juiste manier gebeurt (Hart 1978).

4.5 Agressie naar mensen

Agressie is een veel voorkomend gedragsprobleem bij asielhonden (Wells et al., 2000b). Ook is het een erg complex probleem, het heeft veel verschijningsvormen en nog meer verschillende mogelijke oorzaken. Tot op zekere hoogte is agressie een normaal gedragskenmerk van de hond, natuurlijk wordt het in onze samenleving niet geaccepteerd, maar dat is een ander verhaal. Bijten is een vorm van agressie. Een hond die voor zijn gevoel wordt geconfronteerd met een situatie die in zijn ogen bedreigend is, heeft twee keuzes. Vluchten of aanvallen. Beide keuzes hebben hetzelfde doel, namelijk de afstand tussen hond en de 'bedreiger' vergroten. Welke van de twee gedragingen uiteindelijk gekozen wordt hangt af van meerdere factoren. Bijvoorbeeld van de genetisch bepaalde voorkeursgedragingen, de omstandigheden (kan de hond vluchten?) en de eerdere ervaringen (wat was er in eventuele vorige gevallen succesvol?) (Voith 1980). Er zijn heel veel soorten agressie zoals angstagressie, territoriale agressie, bezitagressie enzovoorts. In deze scriptie staat de dominante agressie centraal omdat deze het meeste voorkomt en ook nog eens het gevaarlijkst is (Beaver, 1983). Dominante agressie kan naar personen of naar andere honden gericht zijn. Dit kan op drie verschillende manieren gebeuren. De eerste, zeldzaam maar meteen de gevaarlijkste, zijn de situaties waarin de hond de rol van Alpha op

Probleemgedrag bij asielhonden

zich heeft genomen. De tweede categorie is een verkeerde match tussen de eigenaar en hond. De karakters liggen elkaar niet. Een dominante hond heeft een dominante baas nodig, heeft hij deze niet dan kan dit leiden tot agressie. De derde categorie zijn de honden die nooit geleerd hebben dat zij niet het dominantste lid van de roedel hoeven te wezen (Voith 1981). Om agressie naar mensen te verminderen is een intensieve begeleiding van de hond noodzakelijk. Zo moet de hond leren dat niets in het leven gratis is (Landsberg, 1990a, Voith 1982). Zij zullen hun eten moeten verdienen. Agressie is een onvoorspelbaar probleem, daarom is het verstandig om hoge opwinding en stressvolle situaties te vermijden (Voith 1982). De honden bezig houden en meer beweging geven is ook een goede remedie, zo verliezen zij de overmatige energie (Voith 1975). Castratie kan in sommige gevallen werken (Hart et al., 1997) maar training met de hond is mede zo belangrijk (Landsberg 1990b).

In onderstaande tabel is kort aangegeven welke praktische tips er toe te passen zijn bij probleemgedragingen. Voor uitgebreidere toelichting hierop, zie hoofdstuk 9

Tabel 2;
Probleemgedragingen en aanbevelingen

Probleemgedraging	Aanbevelingen
Angst	Leiding geven Intensief contact met mensen Niet 24 uur per dag in kennel
Overmatige activiteit	Meer bewegen Denkspelletjes Minder energierijk voedsel
Vernielzuchtigheid	Meer bewegen Bench Positieve correctie Uitdagingen geven Speeltjes waar hij op mag kauwen
Overmatig blaffen	Negeren Correctie Trainen 'alleen zijn'
Agressie naar mensen	De leiding (over)nemen Stress vermijden Hoge opwinding vermijden Meer bewegen Castratie Training

5. Internationale aspecten

De opvang van honden in asielen wordt niet alleen in Nederland gedaan. Over heel de wereld worden er honden opgevangen in asielen met als doel om voor hen vervolgens nieuwe eigenaren te vinden. Jaarlijks worden er steeds meer honden opgevangen in de asielen, 18,1% (Jaarverslag Dierenbescherming), daarom is het ook van belang dat er voldoende onderzoek wordt gedaan naar alle facetten van het houden van asielhonden (DiGiacomo et al., 1998). Wereldwijd wordt er dan ook veel onderzoek gedaan op dit gebied en langzaam maar zeker wordt er steeds meer duidelijkheid verkregen over de beste manier van het houden van asielhonden. De landen in Europa zijn steeds meer op elkaar afgestemd en hebben ook steeds meer gelijke gewoonten. Om deze reden zal deze studie internationaal ook zeer bruikbaar zijn. De studie is gericht op de wetenschappelijke literatuur maar in deze studie wordt vooral gekeken naar wat het beste is voor de asielhonden. Door samen te voegen wat de literatuur zegt en wat de asielhonden 'willen' is er uiteindelijk een conclusie en een advies geschreven waarin het welzijn van de asielhonden centraal staat. Hierin wordt beschreven op welke manier het probleemgedrag bij asielhonden vermindert en / of opgelost kan worden. Deze uitkomsten gelden uiteindelijk dus niet alleen voor de Nederlandse asielhonden maar zijn overal toepasbaar. Om deze reden kan er in de toekomst gebruik gemaakt worden van deze studie wanneer er problemen zijn met asielhonden of wanneer er behoefte is aan een naslagwerk met betrekking tot probleemgedrag bij asielhonden. Zo kan er in de toekomst een zo optimaal mogelijk welzijn voor de asielhonden worden gegarandeerd en daarom gaan de asielhonden in de toekomst een zo optimaal mogelijk leven tegemoet.

Het doel van deze scriptie is om uit te zoeken of het probleemgedrag bij asielhonden vermindert of zelfs opgelost kan worden tijdens hun verblijf in het asiel. Dit onderzoek richt zich niet specifiek op de Nederlandse situatie omdat hier niet voldoende informatie over beschikbaar is. De literatuurstudies die geraadpleegd zijn, zijn grotendeels afkomstig uit het buitenland. Dit geeft wederom aan dat dit probleem ook in andere landen speelt en het daarom internationaal bruikbaar zal zijn. In veel landen is het probleemgedrag bij honden in asielen een veel besproken onderwerp. Zij hebben veelal dezelfde problemen met gedragsveranderingen (Bollen et al., 2007, De Palma et al., 2005, Salman et al., 2000). Dit rapport kan om deze reden ook zeer van toepassing zijn in het buitenland. Het is natuurlijk wel zo dat in andere landen, andere wetten en gewoontes gelden, daarom zal dit onderzoek niet voor alle landen even bruikbaar zijn. Er zal per land gekeken moeten worden welke wetten er gelden en op welke punten dit onderzoek voor het betreffende land daardoor bruikbaar is, wanneer zij dat willen.

6. Duurzaamheidsaspecten

6.1 People

Dit onderzoek is belangrijk voor alle asieleigenaren in Nederland, maar daarnaast ook voor de asieleigenaren in de rest van de wereld. In dit onderzoek wordt gekeken naar het probleemgedrag, dus daarbij ook naar het welzijn, van asielhonden. Een optimaal welzijn van de asielhonden hangt samen met een hoger percentage asielhonden dat geplaatst kan worden. Dit betekent voor de asieleigenaren een betere doorstroming van het hondenbestand en daardoor dus extra opbrengsten. Het onderzoek is niet alleen gericht op de Nederlandse situatie maar er wordt gekeken naar wat het beste welzijn is voor de asielhonden en deze uitkomst is geldig voor alle asielhonden in de wereld. Daarnaast is de uitkomst ook belangrijk voor de mensen die een asielhond willen aanschaffen. Door dit onderzoek kunnen mensen die een hond willen adopteren uit het asiel op bepaald probleemgedrag letten en op die manier beter voorbereid zijn op het adopteren van een hond uit het asiel.

6.2 Profit

Steeds meer mensen beginnen in te zien hoeveel honden er jaarlijks in de asielen worden gehuisvest en ook steeds meer mensen beginnen het belang van het welzijn van dieren, dus ook honden in te zien. Doordat dit onderzoek kan leiden tot een (nog) beter begrip en welzijn van de asielhonden zullen meer mensen zich ervan bewust zijn hoeveel honden er uit een asiel gehaald kunnen worden in plaats van een puppy aan te schaffen. Voor de asielen betekent dit een betere doorloop van asielhonden, er worden er meer verkocht, en dus betere financiële resultaten. Nu is het zo dat veel asielen grotendeels draaien op vrijwilligers, wanneer deze organisaties financieel gezonder zouden zijn dan zouden zij het zich ook kunnen veroorloven om betaalde werknemers in dienst te nemen wat weer positief zou werken op de werkgelegenheid.

6.3 Planet

Hopelijk kan dit onderzoek bijdragen aan het bewustzijn van iedereen op deze wereld dat er jaarlijks zoveel honden opgevangen moeten worden in asielen. Wanneer de honden in de asielen zitten zijn zij erg 'duur' voor onze aarde. Zij produceren op grote schaal ontlasting wat slecht is voor het milieu, zij gebruiken de planeet dus, maar op dat moment geven zij er nog niets voor terug. Als jonge honden in het asiel belanden en hier door alle omstandigheden probleemgedrag gaan ontwikkelen dan hebben zij nog niet de kans gehad om hun gebruik van de planeet terug te betalen. Wanneer de honden herplaatst worden, kunnen zij de mens gaan 'dienen'. Wij gebruiken ze als werkhond of gewoon als huishond. Dit onderzoek draagt eraan bij aan om het dierenleven van de honden in asielen zo optimaal mogelijk te maken. Door dit onderzoek kan iedereen te weten komen op welke manier de hondenlevens in asielen het beste tot zijn recht komen.

Probleemgedrag bij asielhonden

7. Discussie

Veel informatie die gebruikt is voor het maken van deze literatuurstudie, komt uit wetenschappelijke literatuur welke weer refereren naar andere onderzoeken. Er is zoveel mogelijk geprobeerd om de originele bron te gebruiken. Soms was dit helaas niet mogelijk en is de literatuurstudie gebruikt als referentie. Wanneer er in deze studies bepaalde zaken verkeerd geïnterpreteerd zijn, dan zou het zo kunnen zijn dat er in deze literatuurstudie ook verkeerde geïnterpreteerde informatie staat.

Uiteindelijk is dit onderzoek vrij primair gehouden. Er is niet heel diep op verschillende zaken ingegaan zoals de risicofactoren voor probleemgedrag. Voor al deze afzonderlijke risicofactoren is de meest belangrijke informatie beschreven, echter er is niet zoveel dieper op ingegaan. De reden hiervoor is dat deze literatuurstudie anders vele malen te groot zou worden. Voor al deze risicofactoren zou er een aparte scriptie geschreven kunnen worden. Wanneer er wel wat dieper op deze verschillende risicofactoren was ingegaan, zou er de mogelijkheid bestaan dat er andere resultaten waren uitgekomen.

In hoofdstuk 3.8 'Natuurlijke gedragskenmerken' wordt een uitleg gegeven over de natuurlijke gedragskenmerken van een wolf. Deze informatie is niet afkomstig uit een wetenschappelijke literatuurstudie, maar uit een boek genaamd 'De kracht van Wolven' geschreven door Shaun Ellis. Hoewel dit gedeelte dus niet op wetenschap gebaseerd is, staat deze man wel bekend als 'The Wolfman' omdat hij jaren in een wilde wolven roedel heeft geleefd en dat hem op die manier in het bijzondere voorrecht stelde om veel over het leven en het gedrag van wolven te ontdekken. Aangezien dit gedeelte dus niet volledig op wetenschap is gebaseerd, zou het kunnen zijn dat wanneer er in dat boek onjuiste informatie staat er in deze literatuurstudie ook verkeerd geïnterpreteerde informatie staat.

De literatuur verschilt van mening over welk contact voor de asielhonden belangrijker is. Humaan contact of contact met soortgenoten. Uit onderzoek (Wells & Hepper 1998) is gebleken dat contact met soortgenoten een groter effect heeft. Dit onderzoek is alleen op een kleinere schaal gehouden en betrof maar 100 honden. Uit verschillende andere onderzoeken is gebleken dat humaan contact voor de honden belangrijker is dan contact met hun eigen soortgenoten (Coppola et al., 2005, Fox 1986, Wolfle 1987, 1990). Ook experts op het gebied van asielhonden, eigenaren van dierenasielen, geven aan dat het contact met soortgenoten belangrijker wordt gevonden. Echter, het gaat hier wel om een beperkt aantal, twee, experts waar het gaat om meningen en welke gebaseerd zijn op eerdere ervaringen en niet direct of feiten. Deze verschillende onderzoeken zijn allen toegespitst op 1 onderwerp, dus alleen op contact met soortgenoten of alleen op contact met mensen. Deze onderzoeken zijn dus niet aan elkaar getoetst. Om deze reden is het erg moeilijk om te bepalen welk

Probleemgedrag bij asielhonden

contact er belangrijker is. Beide vormen van contact zijn zeer belangrijk voor de asielhond. Maar omdat de vorm van contact zo verschillend is, bijvoorbeeld in tijdsduur, is het erg moeilijk om het te vergelijken. Wanneer asielhonden met meerdere honden in een kennel zitten brengen zij vierentwintig uur per dag met elkaar door, op deze manier is het mogelijk om hun natuurlijke gedrag te vertonen. Contact met mensen zal nooit vierentwintig uur per dag zijn, dit gaat eerder over een aantal uren per dag. Hierin kunnen zij getraind worden, kan er met ze gespeeld worden en kunnen zij verzorgd worden zoals bijvoorbeeld door borstelen. Het is aannemelijk dat de wetenschappelijke onderzoeken van Coppola, Fox en Wolfle betrouwbaarder zijn dan het kleinere onderzoek van Wells & Hepper en de meningen van asieleigenaren. De asieleigenaren hebben misschien wel veel praktijkervaring, maar maken waarschijnlijk beslissingen met hun gevoel en kijken minder naar de feiten, wat onderzoekers wel doen. Asieleigenaren kunnen ook onbewust de achtergrond van de hond mee laten wegen in hun oordeel. De onderzoekers geven een betrouwbaarder oordeel omdat hier alleen naar de feiten wordt gekeken. Ook zullen de onderzoekers opgeleid zijn voor hun vak en het is dus aannemelijk dat de onderzoekers een betrouwbaarder oordeel geven.

Op basis van deze gegevens kan geconcludeerd worden dat de twee vormen van contact niet met elkaar te vergelijken zijn. Dit heeft te maken met de verschillen in vorm, zoals bijvoorbeeld de tijdsduur. Beide vormen van contact zijn erg belangrijk voor de asielhond. In de aanbevelingen zullen beide vormen van contact dus beschreven worden.

8. Conclusie

In deze studie is gezocht naar een antwoord op de vraag *'Hoe kan het probleemgedrag van asielhonden gedurende het verblijf in het asiel worden verbeterd/opgelost?'*

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag is er een uitgebreide literatuurstudie gedaan en zijn er twee deelvragen geformuleerd. Deze zijn *'Welke probleemgedragingen vertonen asielhonden?'* en *'Wat zijn risicofactoren voor een gedragsveranderingen?'*

Uit deze studie kan geconcludeerd worden dat er heel wat gedaan kan worden om het probleemgedrag te verminderen/ op te lossen.

Door te onderzoeken wat er in de literatuur wordt aangegeven op de punten welzijn, probleemgedragingen en risicofactoren is het mogelijk geworden om op deze vragen een antwoord te geven.

Het welzijn

Uit het onderzoek is gebleken dat het welzijn van de asielhonden op veel punten niet optimaal is. Aan de hand van de vijf vrijheden van het FAWC, waarvan er twee niet meegenomen zijn in dit onderzoek, is dit bepaald. Het welzijn van de asielhonden kan verbeterd worden door veranderingen in de huisvesting, het stressniveau en in de mogelijkheid om hun natuurlijke gedrag te vertonen. De huisvesting is niet optimaal geregeld, zo zouden de asielhonden in groepen moeten worden gehuisvest om op deze manier hun sociale behoeften te kunnen bevredigen. Op deze manier hebben zij minder stress, zijn zij meer actief en kunnen zij hun natuurlijke gedragskenmerken, zoals sociaal gedrag, vachtverzorging gedrag en spelgedrag, blijven uitoefenen (Wells & Hepper, 1998). Ook zou de kennel voor de asielhond een comfortabele plek moeten zijn om te verblijven, zo wordt er geadviseerd om een mand met een kleedje erin aan te bieden. Om het spelgedrag te bevorderen moet er een speeltje in de kennel aangeboden worden. Meer contact met het personeel en muziek draaien in de kennels werkt stress verlagend (Sales et al., 1997). De honden zouden bijvoorbeeld een 'speelkwartier' moeten krijgen in een grotere groep honden op een speelweide met zachte ondergrond, zoals gras of zand, waar zij hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen. Op deze manier kan er ook weer een rangorde bepaald worden net zoals dat ook in het wild gebeurt.

De literatuur en de deskundigen die geraadpleegd zijn geven aan dat het het beste voor het welzijn van de asielhonden is om ze met twee of meer honden in een kennel te plaatsen. Ook vinden zij het belangrijk om de honden een zo comfortabel mogelijke leefomgeving te bieden maar wegens sloopgedrag is dit niet altijd mogelijk. Wanneer mogelijk worden er verschillende honden met meerdere tegelijk op de speelweiden gedaan zodat zij hun sociale gedrag kunnen blijven vertonen. Voor een uitgebreidere toelichting voor de verbeteringen van de drie behandelde vrijheden van het Farm Animal Welfare Council, zie bijlage I.

De probleemgedragingen

De meest voorkomende probleemgedragingen bij asielhonden zijn angst, overmatige activiteit, vernielzuchtig gedrag, problemen bij training in huis, dwaal neigingen, coprofagie, overmatig blaffen, agressie naar andere honden, agressie naar mensen en seksuele

Probleemgedrag bij asielhonden

problemen. Op dit punt zijn er dus nog zeker verbeteringen aan te brengen. Eigenlijk alle probleemgedragingen die hier beschreven staan, zijn aan welzijn gerelateerd. Wanneer er aan een verbetering van het welzijn wordt gewerkt, hoofdstuk 8.1.1, zullen de probleemgedragingen ook direct minder worden. Sommige problemen zullen alleen al dusdanig lang vertoond worden door de honden, dat dit 'aangeleerd gedrag' is geworden. Deze honden zullen een gedragstherapie moeten volgen om van dit gedrag af te komen of het in ieder geval te verminderen. Het beter testen van de honden in de asielen op probleemgedrag zal ook meewerken. Hierdoor wordt er meer te weten gekomen over de hond en kan er een betere match gevonden worden voor een uiteindelijke eigenaar waar de hond ook daadwerkelijk kan blijven. De honden van wie bekend is dat zij een gedragsprobleem hebben (of hadden) moeten bij een adoptie (extra) goed worden begeleid. De nieuwe eigenaren moeten op de hoogte worden gesteld van het probleem en een goede begeleider meekrijgen.

De risicofactoren voor een gedragsverandering

De grootste risicofactoren voor een gedragsverandering zijn stress, de lengte van de tijd doorgebracht in het asiel, gebrek aan contact met soortgenoten en mensen, elke dag is hetzelfde, de huisvesting, het lawaai en het niet kunnen vertonen van de natuurlijke gedragingen. Op dit punt kunnen er zeker nog verbeteringen aangebracht worden door het minimaliseren van deze risicofactoren om zo het probleemgedrag te verminderen en misschien zelfs wel te voorkomen. De deskundigen, zie interview in bijlage II, geven aan dat zij niet alle risicofactoren als dusdanig zo ervaren. Wel zijn zij het eens over stress, huisvesting en het niet kunnen vertonen van hun natuurlijke gedrag. Ieder asiel is hier op zijn eigen manier mee bezig en hebben allen het beste met de honden voor. De mogelijkheid om hier iets aan te doen verschilt natuurlijk ook per asiel. In verband met de gebouwen en faciliteiten die er op sommige bedrijven al zijn kan het voorkomen dat het niet mogelijk is om een bepaalde verandering door te voeren.

9. Aanbevelingen

9.1 Angst

Uit de literatuur (hoofdstuk 4 voor referenties) blijkt dat een hond die angst reacties vertoont is gebaat bij leiding. Er wordt gezegd dat wanneer een hond een angst reactie vertoont het niet verstandig is om op het angst gedrag in te gaan. Het is wel verstandig om dit volkomen te negeren. Geen aandacht schenken aan de hond wanneer deze angstig is. De hond troosten is alles behalve verstandig. Het is belangrijk dat de hond het signaal van de begeleider krijgt dat de begeleider, als leider van de roedel, alles onder controle heeft. Een angstige hond heeft een kordate en vrolijke leider nodig. Wanneer een hond bang is voor een bepaald voorwerp of een bepaalde plek is het niet verstandig om de hond te forceren om contact te maken. Wel kan het positief werken om zelf als leider, bij of tegen het voorwerp aan te gaan staan. Misschien dat de hond uiteindelijk pogingen zal ondernemen om verder te kijken en het 'enge' voorwerp te onderzoeken. Uit de literatuur blijkt dat honden met angst reacties gebaad zijn bij intensief contact met mensen zoals training, spelen, wandelen en het aaien en strelen van de hond. Uit de praktijk blijkt dat angstige honden welke net binnengebracht zijn in het asiel er baat bij kunnen hebben niet de gehele dag in de kennel door te brengen maar ook meerdere uren per dag in het kantoor bij de medewerkers van het asiel te liggen. Zo is de overgang van een huiselijke situatie naar een kennel minder abrupt en kan de hond rustig wennen. Als erachter gekomen kan worden waarvoor de hond angstig is en deze stimulus wanneer mogelijk verwijderd kan worden, dan zal de angst ook afnemen.

9.2 Overmatige activiteit

Uit de literatuur blijkt dat een hond die overmatig actief is te veel lichamelijke maar ook geestelijke energie heeft, dan wat hij kwijt kan in zijn dagelijkse bezigheden. Deze honden moeten lichamelijk werk verrichten. Lange wandelingen of draven naast de fiets zal deze honden lichamelijk vermoeien waardoor ze geestelijker sneller tot rust komen en het gedrag zal verminderen. De honden met dit probleemgedrag moeten meer beweging krijgen omdat dit een energie probleem is. Dit is niet altijd mogelijk, helemaal niet in een druk bezet asiel. Wanneer dit niet mogelijk is, kunnen deze honden ook geestelijk vermoeid worden. Er zijn talloze speeltjes op de markt waarbij honden een handeling moeten verrichten voordat zij het voedsel krijgen wat in het spelletje verstopt zit. Welke handeling dit is, moeten de honden zelf uitvinden. De honden moeten hiervoor hun hersenen gebruiken en wanneer het dus niet mogelijk is om deze honden lichamelijk te vermoeien in verband met tijd- en of personeelsgebrek, kan dit ook geestelijk. Minder energierijk voedsel en verschillende trainingen zoals flyball en behendigheid zullen ook een deel van de energie wegnemen waardoor de hond minder actief zal zijn. Een verrijkte leefomgeving van de asielhonden kan ook helpen tegen overmatige activiteit. Dit is mogelijk door verschillende soorten speeltjes aan te bieden. De speeltjes moeten wel steeds weer weggehaald worden wanneer de volgende wordt aangeboden, op deze manier houd je de speeltjes 'nieuw' en 'interessant'.

9.3 Vernielzuchtigheid

Honden met het probleem van vernielzuchtigheid moeten voldoende beweging krijgen. Deze periode van beweging moet voldoende lang zijn om alle overmatige energie te verbruiken. Op deze manier is er minder energie over voor het vernielzuchtige gedrag. Deze honden

Probleemgedrag bij asielhonden

zouden ook moeten wennen aan een bench. Dit moet wel aangeleerd worden door eerst korte periodes de bench in te gaan met bijvoorbeeld iets heel lekkers. Hierna kunnen deze tijden geleidelijk aan verlengd worden. Een positieve correctie kan ook helpen om het gedrag te doorbreken. Een positieve correctie betekent dat er iets toegevoegd wordt, bijvoorbeeld een vies smaakje, met als gevolg dat het gedrag afneemt. Om een positieve correctie te geven wanneer de honden iets proberen te slopen, kan er bijvoorbeeld van tevoren vies smakende vloeistof op de meubels gesmeerd worden. Wanneer de honden dan hun tanden in een meubel willen zetten krijgen zij een negatieve ervaring met die handeling. Dit kan op meerdere manieren dan alleen een vieze geur, er kan ook dubbelzijdige tape op de meubels geplakt worden, dit geeft een schrikreactie wanneer de hond met zijn bek aan het betreffende meubilair komt, maar het welzijn van de hond wordt niet geschaad. Zoals hierboven al vermeld, ontstaat vernielzuchtigheid voor een deel uit verveling. Goede manieren om het slopen tegen te gaan zijn dan ook door voldoende afleiding en beweging te geven. Afleiding kan in de vorm van speeltjes waar voer in gedaan wordt. De honden krijgen het voedsel er moeilijk uit en zijn dus een geruime tijd bezig. Hierdoor raken de honden vermoeid en zullen zij ook even rusten. Een andere oplossing welke uit de praktijk blijkt, is het aanbieden van het eigen speeltje van de asielhond, waar het wel in mag bijten, wanneer de hond ongewenst aan het vernielen is. Zo leert de hond een onderscheid te maken in de voorwerpen waar hij wel en niet op mag bijten. Wanneer de hond al last van vernielzuchtigheid heeft en dit komt voort uit verlatingsangst dan is het van belang om de hond opnieuw aan te leren wat alleen zijn is. Deze honden moeten stap voor stap geleerd worden dat het normaal is om af en toe alleen te zijn, dat ze hier niet gestrest van hoeven te raken en dat zij ook niet hoeven te slopen. Een handig hulpmiddel hierbij is zoals eerder genoemd een bench. Dit is een kooi waar de honden niet uit kunnen en waar zij dus ook geen dingen kapot in kunnen maken.

9.4 Overmatig blaffen

Uit de literatuur blijkt dat wanneer een hond blaft, hij dit vaak doet om aandacht vragen of contact te zoeken. Dit is al helemaal het geval wanneer er mensen in de buurt zijn. Het werkt in dit geval om het gedrag van de hond helemaal te negeren. Wanneer er nooit een reactie van de mensen op het gedrag van de hond komt, zal dit gedrag uitdoven. Wees bedacht op een climax, de hond begrijpt in eerste instantie namelijk niet waarom er geen reactie meer komt, dus zal hij harder en meer gaan blaffen. Maar uiteindelijk zal de hond doorhebben dat het blaffen niet werkt en zal het gedrag uitdoven. Wanneer er iemand bij de hond aanwezig is wanneer deze blaft kan er ook gecorrigeerd worden. Schreeuwen tegen de hond heeft geen zin, omdat de aanwezigheid van de persoon de verkeerde boodschap geeft. De hond moet de straf (of de schrik) linken met het blafgedrag en niet de aanwezigheid van een persoon. Dit kan door middel van bijvoorbeeld een blikje gevuld met grind. Dit maakt een hard, rammelend geluid. Wanneer de hond staat te blaffen kan er met dit blikje even hard gerammeld worden. De hond associeert nu het harde (en enge) geluid met het blafgedrag. Wanneer dit meerdere keren herhaald wordt zal dit gedrag afnemen. Wanneer het overmatig blaffen voortkomt uit verlatingsangst, is het van belang dat de hond eerst opnieuw leert hoe hij alleen moet zijn. Wanneer de hond van zijn verlatingsangst af is, zal het blafgedrag ook verminderen.

9.5 Agressie naar mensen

Uit de literatuur blijkt dat wanneer de agressie afkomstig is vanuit een slechte socialisatie

Probleemgedrag bij asielhonden

periode dan is het een hele lange en moeilijke weg naar de resocialisatie. De hond is dan immers niet anders gewend. Door middel van intensieve begeleiding kan het lukken om de angst van de hond (en hiermee ook direct de agressie) te verminderen. Soms is dit probleem echter zo groot en heeft de hond al zodanig veel succes gehad in zijn agressieve gedrag, dat de weg terug niet meer mogelijk is. Agressie wat op latere leeftijd ontwikkeld is, is gemakkelijker te verminderen. Deze honden hebben de leiderspositie (de Alpha hond) overgenomen omdat de (vorige) eigenaren dit niet deden. Het is dan zaak om de leiding weer terug te nemen. Het is verstandig om hierin begeleiding te krijgen van een officiële gedragsdeskundige, aangezien (agressieve) confrontaties in deze resocialisatie bijna onvermijdelijk zijn. Andere praktische tips zijn om de hond meer te laten bewegen. Wanneer de hond minder energie heeft zal hij minder snel uitvallen. Het castreren van een agressieve reu is ook een mogelijkheid. Op deze manier worden de het agressieve gedrag wat verminderd. Echter slecht 30% van de gecastreerde honden tonen een verbetering na de castratie. Een goede tip bij agressie is om bij de bewuste honden stress en hoge opwindning zoveel mogelijk te voorkomen. Wanneer deze honden wel veel stress of hoge opwinding ervaren is het veel gemakkelijker om over te gaan tot agressie. Om op een veilige manier iets te doen aan dominante agressie is het zaak om de bewuste hond aan te leren dat niets in het leven gratis is. Zo moeten zij eten, aandacht en de mogelijkheid om hun lievelingsspelletje te spelen verdienen. Dit kan door middel van oefeningen zoals zit en af. Wanneer de hond dit commando heeft uitgevoerd, laat de dominante hond onbewust een onderdanige houding zien. Om de hond niet te dik te laten worden kan er beloond worden met zijn eigen eten, maar dit wordt over de dag verdeeld gegeven. In deze training komt het erop neer dat het gewenste, onderdanige gedrag beloond wordt en het dominante, ongewenste gedrag genegeerd.

Voor uitgebreidere aanbevelingen zie bijlage 11.1 'Uitwerking vijf vrijheden van het FAWC'.

9.6 Toekomstvisie

In een ideale toekomstvisie van de asielhonden zal het probleemgedrag bij asielhonden niet meer voorkomen omdat de oorzaak van het probleemgedrag is weggenomen. Dit zou een heleboel minder stress opleveren ten eerste omdat het probleemgedrag zelf ook weer stress oplevert maar ten tweede ook omdat het probleemgedrag zelf een uiting is van stress. Wanneer het in de ideale toekomstvisie zo zou zijn dat er geen probleemgedrag meer voorkomt bij asielhonden, dan zou dit betekenen dat er verschillende oorzaken zijn weggenomen. Het zou optimaal zijn wanneer de honden met meerdere tegelijkertijd in de kennels werden gehouden en meerdere malen op een dag met een grotere groep op een groter terrein konden 'uitwaaien' waar zij al hun natuurlijke gedragingen kunnen vertonen. Niet alleen de situatie van de Nederlandse asielhonden zou verbeterd zijn, maar wereldwijd zou men dan het belang inzien van een optimaal welzijn van de asielhonden, waardoor ook in de andere landen de situatie steeds meer zou kunnen verbeteren.

9.7 Voordelen voor de asieleigenaren

Niet alleen voor de asielhonden is er voordeel bij een verbeterd welzijn maar ook voor de asieleigenaren. Zoals blijkt uit deze scriptie hebben huisvesting, stress, contact met soortgenoten en mensen en het vertonen van natuurlijk gedrag allemaal invloed op het welzijn van de asielhonden. Daarom hebben deze factoren ook invloed op de kwaliteiten van de asielhonden. Gezonde, goed gedragende asielhonden zullen eerder geadopteerd worden hetgeen zal zorgen voor meer inkomsten voor de asieleigenaar. Daarom is het erg belangrijk

Probleemgedrag bij asielhonden

dat er gezorgd wordt voor een zo optimaal mogelijk welzijn van de asielhonden. Wel zal het belang van de asieleigenaren in het oog gehouden moeten worden. In sommige gevallen is het niet mogelijk om asielhonden met meerdere tegelijk in een kennel te houden in verband met bijvoorbeeld fysiek te kleine kennels of in het geval van agressieve honden. Alles verbouwen is vanwege kosten, beschikbare ruimte en vergunningen niet altijd mogelijk voor een asieleigenaar daarom zullen waarschijnlijk compromissen moeten worden gesloten, maar dit zal uiteindelijk wel leiden tot een bewuster en beter welzijn van de asielhonden.

10. Literatuurlijst

10.1 Wetenschappelijke literatuur

Beerda, B., Schilder, M.B., van Hooff, J.A., de Vries, H.W., Mol, J.A (1999) Chronic stress in dogs subjected to social and spatial restriction. I. Behavioral responses. *Physiol. Behav* 66; P 233 - 242

Beaver, B.V., (1983) Clinical classification of canine aggression. *Appl Anim Ethol*; 10(1-2):35

Bollen K.S., Horowitz J. (2007) Behavioral evaluation and demographic information in the assessment of aggressiveness in shelter dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 112 (2008) P 120–135

Bosch G., Beerda B., Van de Hoek E., Hesta M., Van der Poel A.F.B., Janssens G.P.J., Hendriks W.H.,(2009) Effect of dietary fibre type on physical activity and behaviour in kennelled dogs.

Bowen J, (2002) Miscellaneous behaviour problems. *BSAVA Manual of Canine and Feline Behavioural Medicine*, Quedgeley, Gloucester Engeland: British Small Animal Veterinary Association P. 119

Bracke, M.B.M., Spruijt B.M. and Metz J.H.M. (1999) Overall welfare reviewed Part 3: Welfare assessment based on needs and supported by expert opinion Netherlands, *Journal of Agricultural Science* 47 P 307-322

Broom, D.M., Johnson K.G., (1993) *Stress and animal welfare*. Chapman and Hall, London *Animal Welfare Vet. Ann.* 29 P 9–14.

Campbell W.E., (1973) Destructive chewing. *Mod Vet Pract*; 54(6) P 55

Campbell W.E., (1986) Effects of training, feeding, regimens, isolation and physical environment on canine behavior

Coppola, C.L., Grandin, T., Enns, R. M (2005) Human interaction and cortisol: can human contact reduce stress for shelter dogs? *Physiology & Behavior* 87 P 537 - 541

Cornelissen J.M.R., Hopster H (2009) Dog bites in The Netherlands: A study of victims, injuries, circumstances and aggressors to support evaluation of breed specific legislation

Cronin G.M., Hemsworth P.H., Barnett J.L. (2003) An antibarking muzzle for dogs and its short-term effects on behaviour and saliva cortisol concentrations. *Appl Anim Behav Sci*; 83 P215

DeLuca, A.M. and Kranda, K.C., (1992) Environmental enrichment in a large animal facility. *Lab. Anim.* 21; P 38 - 44

Probleemgedrag bij asielhonden

De Palma C., Viggiano E., Barillari E., Palme R., Dufour A.B., Fantini C., Natoli E. (2005) Evaluating the temperament in shelter dogs

DiGiacomo, N., Arluke, A., Patronek, G. (1998) Surrendering pets to shelters: the relinquisher's perspective. *Anthrozoos* 11 (1) P 41 - 51

Fox, M.W., (1971) Behavior of Wolves, Dogs and Related Canids

Fox, M.W., (1978) The dog; its domestication and behaviour. Garland STPM Press London

Fox, M.W., (1986) Laboratory Animal Husbandry. State University of New York Press, London

Grillon C (2002) Startle reactivity and anxiety disorders: Aversive conditioning, context, and neurobiology. *Biol Psychiatry*; 52:958

Hart, B.L., (1978) Problems with the barking dog. *Canine Pract*; 5(1):8

Hart, B.L., Hart, L.A., (1997) Selecting, raising and caring for dogs to avoid problem aggression. *J Am Vet Med Assoc*;210(8):1129

Hennessy M.B. (1997) Hypothalamic-pituitary-adrenal responses to brief social separation. *Neurosci Biobeh Rev* P 11 - 29

Hennessy M.B., Williams M.T., Miller D.D., Douglas C.W., Voith V.L. (1998) Influence of male and female petters on plasma cortisol and behaviour: can human interaction reduce the stress of dogs in a public animal shelter? *Applied Animal Behaviour Science* 61 P 63–77

Hennessy M.B. , Voith V.L., Mazzei S.J., Buttram J, Miller D.D., Linden F. (2001) Behavior and cortisol levels of dogs in a public animal shelter and an exploration of the ability of these measures to predict problem behavior after adoption. *Applied Animal Behaviour Science* 73 P 217 - 233

Horwitz, D.F., 2002. House soiling by cats. In: Horwitz, D., Mills, D.M., Heath, S. (Eds.), *BSAVA Manual of Canine and Feline Behavioural Medicine*. BSAVA Publications, Gloucester, pp. 97–108.

Hubrecht R.C., Serpell J.A., Poole T.B. (1992) Correlates of pen size and housing conditions on the behaviour of kennelled dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 34; P 365 - 383

Hubrecht R.C.A (1993) A comparison of social and environmental enrichment methods for laboratory housed dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 37; P 345 - 361

Hubrecht, R.C., (1995b) Enrichment in puppyhood and its effects on later behaviour of dogs. *Lab. Anim. Sci.* 45; P 70 - 75

Jagoe A (1994) Behaviour problems in the domestic dog: a retrospective and prospective

Probleemgedrag bij asielhonden

study to identify factors influencing their development. PhD thesis. Department of Clinical Veterinary Medicine and St.Catharine's College, University of Cambridge, UK

Landsberg G.M., (1990a) Diagnosing dominance aggression. *Can Vet J*;31 (1):45-6

Landsberg G.M., (1990b) A veterinarian's guide to the correction of dominance aggression. *Can Vet J*; 31 (2) P 121

Lindsay R.L., (2000) Attachment, separation, and related problems, in *Handbook of applied dog behavior and training, etiology and assessment of behaviour problems*. Ames, Iowa State University Press. P 93-129

Luescher A.U, Medlock R.T. (2008) The effects of training and environmental alterations on adoption success of shelter dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 117 P 63 - 68

Lynch, J.J., Gantt,W., (1968) The heart rate component of the social reflex in dogs: the conditional effects of petting and person. *Cond. Reflex* 3; P 69 - 80

McGrave E.A., (1991) Diagnostic criteria for separation anxiety in the dog. *Vet Clin North Am [Small Animal Pract]* 21(2) P 247

Milligan, S.R., Sales, G.D. and Khimych, K., (1993) Sound levels in rooms housing laboratory animals: an uncontrolled daily variable.

Orihel J.S., Fraser D (2007) A note on the effectiveness of behavioural rehabilitation for reducing inter-dog aggression in shelter dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 112 P 400 - 405

Phillips. C., (2009) The welfare of animals – the silent majority

Peterson. E.A., (1980) Noise and laboratory animals.

Sales G., Hubrecht A., Peyvandi S., Milligan D., Shield B (1997) Noise in dog kennelling: Is barking a welfare problem for dogs? *Applied Animal Behaviour Science* 52; P 321 - 329

Salman MD, Hutchison J, Ruch-Gallie R (2000) Behavioral reasons for relinquishment of dogs and cats to 12 shelters

Schenkel R (1947) Expression studies of wolves

Schenkel (1968) Submission: it's features and function in the wolf and dog

Seksel K, (1998) The problem of barking. *Proc 75th Jubilee New Zealand Vet Assoc, Vet Continuing Edu, Massey Univ Pub No. 185*

Seligman M.E.P (1975) Helplessness: On depression, development, and death

Simpson, B.S., (2000). Canine separation anxiety. *Compend. Contin. Educ.Pract. Vet.* 22, 328–

Probleemgedrag bij asielhonden

337.

Takeuchi, Y., Ogata, N., Houpt, K.A., Scarlett, J.M. (2001) Differences in background and outcome of three behavior problems of dogs

Tuber, D.S., Hothersall, D., Peters M.F., (1982) Treatment of fears and phobias in dogs. *Vet Clin North Am [Small Anim Pract]* ;12(4):607

Tuber, D.S., Miller, D.D., Caris, R.H., Halter, R., Linden, F., Hennessy, M.B., (1999) Dogs in animal shelters: problems, suggestions and needed expertise. *Psychtr, Sci.* 10 P 379 - 386

Van der Heiden C. (1992) The problem of noise within kennels: what are it's implications ad how can it be redced?

Verga, M., Carenzi, C., (1983) Behavioural tests to quantify adaption in domestic animals. *Indicators Relevant to Farm Animal Welfare.* The Hague P 97 - 108

Voith V.L. (1975) Destructive behavior in the owner's absence. *Canine Pract*; 2 (3):11

Voith V.L. (1980) Diagnosis and treatment of aggressive behavior problems in dogs. *Proc Am Anim Hosp Assoc*: 35

Voith V.L. (1981) Diagnosing dominance aggression. *Mod Vet Pract*; 62(9):717

Voith V.L. (1982) Treatment of dominance aggression of dogs toward people. *Mod Vet Pract*; 63(2) P 149

Wells D.L., (2003) A review of environmental enrichment for kennelled dogs, *Canis familiaris.* *Applied Animal Behaviour Science* 85 P 307 - 317

Wells D.L. (1996) The welfare of dogs in an animal rescue shelter. Ph.D. Thesis Queens University Belfast, UK

Wells D.L., Hepper P.G. (1992) The behaviour of dogs in a rescue shelter. *Animal Welfare* 1; P 171 - 186

Wells D.L., Hepper P.G. (1998) A note on the influence of visual conspecific contact on the behaviour of sheltered dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 60 P 83 - 88

Wells D.L., Hepper P.G. (1999) The influence of environmental change on the behaviour of sheltered dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 68 P 151 - 162

Wells D.L., Hepper P.G. (2000a) The influence of environmental change on the behaviour of sheltered dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 68; P 151 - 162

Wells D.L., Hepper P.G. (2000b) Prevalence of behaviour problems reported by owners of dogs purchased from an animal rescue shelter. *Applied Animal Behaviour Science* 69; P 55 -

Probleemgedrag bij asielhonden

65

Wells D.L., Hepper P.G (2002) The influence of length of time in a rescue shelter on the behaviour of kennelled dogs. *Animal Welfare* 11; P 317 - 325

Wolfle, T.L., (1987) Control of stress using non-drug approaches

Wolfle, T.L., (1990) Policy, program and people: the three p's to well-being. MD: Canine Research Environment Bethesda P 7 - 41

10.2 Boeken

Ellis, S., (2007) De kracht van wolven

Beaver, B. V., (2000) Canine behavior; Insights and answers

10.3 Internetbronnen

MWB Mijn woordenboek.nl <http://www.woorden.org/index.php?woord=welzijn> Bekeken op 08-02-2010

Thesaurus Zorg en Welzijn: <http://www.thesauruszorgenwelzijn.nl/probleemgedrag.htm>
Bekeken op 11-02-2010

Hondenwijzer: <http://www.hondenwijzer.com/probleemgedrag.html> Bekeken op 11-02-2010

Dierenwelzijnsweb: <http://www.dierenwelzijnsweb.nl/Nieuws/Pages/Verwijzing-naar-vijf-vrijheden-vaak-niet-correct.aspx> Bekeken op 29-05-2010

Probleemgedrag bij asielhonden

11. Bijlagen

- I Uitwerking van de vijf vrijheden van het FAWC
- II Enquête experts

11.1 Bijlage I

'De drie behandelde vrijheden van het Britse Farm Animal Welfare Council.

In hoofdstuk 8 zijn er aanbevelingen over onder andere het welzijn gegeven. Deze aanbevelingen zijn geschreven aan de hand van de drie behandelde vrijheden van het Britse Farm Animal Welfare Council behandeld. Omdat het hoofdstuk te groot zou worden wanneer de motivatie van de drie vrijheden hierin uitgeschreven zou worden is er besloten om de motivatie in een bijlage te verwerken.

Vrij van pijn en ongerief

Uit dit onderzoek blijkt dat er geen aanwijzingen zijn gevonden dat asielhonden 'letterlijk' pijn lijden. Dit houdt in door middel van verwondingen en dergelijke. Vrij van ongerief daarentegen is niet vrij van problemen. Vrij van ongerief heeft grotendeels betrekking op huisvestingszaken. 'Het dier heeft recht op vrijheid van ongemak. Er moet gezocht worden naar een goede rustplaats en een comfortabel onderdak' staat in het laatste gedeelte van de beschrijving. De asielhonden hebben een onderdak, maar om nu te zeggen dat deze comfortabel is gaat veel te ver. De honden zitten vaak individueel gehuisvest en zij hebben wel een mand, maar niet altijd iets om lekker op te slapen. Ook zitten zij voortdurend in de herrie en in de onrust.

Geadviseerd wordt om de kennel van de hond zo goed als kan als een comfortabele omgeving te maken. Zo krijgt elke hond een mand met een kleedje erin waarin zij comfortabel kunnen liggen. Risico hierbij is het eventueel slopen van de kleedjes in de manden. Deze honden kunnen hierdoor verwondingen oplopen wanneer zij stukken van het kleed opeten. Bij deze honden zal er genoeg genomen moeten worden met alleen een mand. Ook is het voor de honden beter wanneer zij niet individueel gehuisvest worden maar een kennel 'partner' hebben waar zij hun natuurlijke gedrag mee kunnen vertonen. Het is wel van belang dat hierbij per hond wordt beoordeeld of dit advies ook daadwerkelijk mogelijk is. Sommige honden vertonen zulk probleemgedrag, bijvoorbeeld agressie, dat het onmogelijk is om deze hond te plaatsen bij een andere hond. Dit zal verwondingen met zich mee brengen. Deze honden moeten eerst een gedragstherapie ondergaan voordat zij eventueel met een soortgenoot in een kennel geplaatst kunnen worden. In sommige asielen is het ook niet altijd mogelijk om meerdere honden in een kennel te plaatsen in verband met de ruimte. Verschillen asielen hebben al vaste kennels staan die niet groot genoeg zijn voor twee of meer honden.

Vrij van angst en chronische stress

Na deze literatuurstudie blijkt dat de asielhonden erg veel last hebben van stress en dat dit zelfs één van de grootste bronnen is van het ontwikkelen van probleemgedrag. De stress komt voort uit het opeens in een nieuwe, oncontroleerbare omgeving geplaatst worden, de gehele dag in veel lawaai zitten, weinig contact met soortgenoten en weinig contact met mensen. Kortom het sociale isolement waar zij zich in bevinden en de huisvestingszaken eromheen leveren veel stress op bij de asielhonden. Wanneer zij voor langere tijd in het asiel zitten, worden zij dus langer blootgesteld aan die omgevingsfactoren en kan deze stress chronisch worden. Hierdoor ontstaan veel gedragsproblemen.

Probleemgedrag bij asielhonden

Om dit moeilijk te bestrijden probleem toch aan te pakken wordt wederom geadviseerd om de honden niet individueel te huisvesten. Wanneer de honden meer contact met soortgenoten hebben, brengen zij meer van hun tijd door aan de voorzijde van hun kennel en besteden zij minder tijd aan het slopen van hun kennelmateriaal (Wells et al., 1998). Dit zal dus helemaal positief werken wanneer de honden niet alleen maar kunnen kijken naar elkaar maar ook hun natuurlijke gedrag kunnen vertonen met elkaar. Hier moet een uitzondering gemaakt worden voor de agressieve honden. Wanneer een hond dusdanig agressief gedrag vertoont, kan hij niet met een ander geplaatst worden en zal deze hond individueel beoordeeld en misschien wel individueel in een kennel geplaatst moeten worden. Ook moet er opgelet worden bij angstige honden. Sommige honden zijn zo angstig dat het ze niet zal helpen om met een andere hond gehuisvest te worden, de andere honden kunnen dat gemakkelijker deze angstige hond gaan domineren wat het probleem alleen maar ernstiger maakt. Ook voor deze honden is een individuele beoordeling vereist. Het sociale isolement waarin zij nu verblijven moet opgeheven worden, zo moet er de mogelijkheid zijn om te spelen met een speeltje en er moet ook meer contact komen met het personeel. Er is bewezen dat na 30 seconden aandacht per dag er al een verbetering optreedt in het gedrag van de asielhonden. Zij reageerde duidelijk toegankelijker en laagdrempeliger naar bekende maar ook naar onbekende mensen en ze zijn minder bezig met het slopen van kennel meubilair (Hubrecht, 1993, 1995b) Tijdens de controle rondes of bijvoorbeeld het schoonmaken van de kennels kan het personeel al wat aandachtssessies doen met de honden, op deze manier kost het minste tijd en hebben de honden in ieder geval al 30 seconden aandacht gehad. In hele drukke asielen kan het voorkomen dat het niet altijd mogelijk is om het personeel nog een taak erbij te geven in hun toch al drukke werkdag. Dit kan ook het geval zijn in de zomermaanden, wanneer er vaak veel nieuwe honden bijkomen in het asiel (Dierenbescherming). Het blaffen van de asielhonden levert ook veel stress op, helaas is hier weinig aan te doen. Wanneer er 1 hond begint met blaffen werkt dit aanstekelijk op de andere honden en zullen ook zij weer beginnen met blaffen (Sales et al., 1997). Om eventueel meer rust te brengen in de kennels, kan er muziek gedraaid worden zodat de honden niet elk geluid opvangen die de verzorgers maken, zoals deuren die dichtslaan of stemmen van mensen. Het is niet in elke asiel mogelijk om muziek te draaien, waardoor de honden wel alle geluiden zullen opvangen. In dit geval is het niet mogelijk om te proberen om de honden af te leiden met muziek.

Vrij om het natuurlijke gedrag te vertonen

In hoofdstuk 3.8 'Natuurlijke gedragskenmerken' zijn alle natuurlijke gedragskenmerken van de hond beschreven. Deze kunnen grotendeels niet uitgevoerd worden door honden gehuisvest in het asiel. Deze honden kunnen geen, en dit is meteen het allerbelangrijkste voor een hond, sociale contacten onderhouden. Zij kunnen geen vachtverzorgingsgedrag laten zien, zij kunnen geen spelgedrag laten zien met elkaar, maar zij kunnen ook al niet eens communiceren met een andere hond door middel van hun lichaamshouding, geuren, gelaatsuitdrukkingen, stemgeluiden, de stand van de oren en de staart, en het opzetten van de kraag omdat zij geen soortgenoot hebben waarmee zij kunnen communiceren. Andere natuurlijke gedragingen zoals krabben, graven en in sterk ruikende stoffen rollen kunnen ook nauwelijks uitgevoerd worden aangezien zij zich altijd op een harde ondergrond begeven.

Geadviseerd wordt dan ook om de asielhonden, wanneer dit mogelijk is, in ieder geval in groepen van twee te huisvesten. Op deze manier kunnen de honden hun sociale activiteiten

Probleemgedrag bij asielhonden

blijven uitvoeren. Wel zal er dan meer tijd besteed moeten worden aan het observeren van de honden omdat de kans op ziektes en verwondingen met meerdere honden in een kennel aanzienlijk groter is. Hier wordt er tegen hetzelfde probleem aangelopen in verband met het niet sociale gedrag van sommige honden, zie de eerdere uitleg. Het zal ook erg helpen wanneer de asielhonden in grotere groepen naar buiten mogen. Als eerste kunnen zij hun energie dan kwijt buiten de kennel, ook zal dit het spelgedrag en de natuurlijke gedragskenmerken van de honden ten goede komen. Er zal een roedel gevormd worden met verschillende rangen, zoals het in het wild ook gebeurt. De speelweide, zoals deze vaak genoemd wordt, zou een zachte ondergrond moeten hebben zoals zand of gras in plaats van stenen of beton. Ook dit zal weer meer werk opleveren voor de werknemers van het asiel in verband met het graven van de honden maar het welzijn van de honden zal er enorm door vergroten.

11.2 Bijlage II

'Enquêtes asieleigenaren'

Interview met Mevr. S. Zebel van Dierenasiel Crailo te Hilversum

- Wat is/zijn de meest voorkomende redenen voor het afstaan van honden naar asiel?
Gezondheid, allergie en rangordeproblemen

- Wat zijn de meest voorkomende probleemgedragingen van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel?

Agressie naar andere honden

- Worden honden met probleemgedrag nog herplaatst? Lukt dit zeg maar? Zo ja, blijven zij dan bij deze nieuwe eigenaren wonen of worden zij vaak weer teruggebracht naar het asiel?
Dit lukt ja, de ene blijft wat langer bij ons dan de ander. Soms onderschat de nieuwe eigenaar het verhaal wat we vertellen over de hond en dan kan hij terug komen. Ook krijgen we soms zwerfhonden binnen, waarvan we inschatting qua gedrag maken, maar een hond kan zich bij een ander toch weer heel anders gaan gedragen door de manier van omgaan met de hond.

- Wat zijn volgens u de risicofactoren voor een gedragsverandering in het asiel? Denk aan stress, isolatie van soortgenoten en mensen en dergelijke
Stress, opwinding onder de honden.

- Worden er nog steeds honden geëuthanaseerd die na een bepaalde tijd nog steeds niet herplaatst konden worden? Of gebeurt dit alleen bij bepaalde medische redenen?
Absoluut niet! Wij hebben een niet inslaapbeleid, wat inhoudt dat dieren alleen geëuthanaseerd worden als we medisch gezien niets meer voor ze kunnen doen.

- Wanneer dit alleen bij medische redenen plaatsvindt, waarom geldt deze reden? Is het niet net zo eerlijk tegenover de hond, als hij bv al 9x gebeten heeft, om hem in te laten slapen?
Wij zijn ervan overtuigd dat probleemgedrag (bijten) voor een groot deel veroorzaakt wordt door het gebrek aan leiding dat de hond krijgt en dus iets met zijn eigenaar te maken heeft. Bovendien als je weet dat een hond kan bijten, neem je toch geen risico's meer waardoor een hond weer dezelfde fout kan maken? We vinden niet dat een hond die gebeten heeft, maar nooit een goede baas heeft gehad en duidelijkheid, het verdient om daar op afgerekend te worden. We zijn dan echter wel voorzichtig met de herplaatsing om te voorkomen dat de hond weer terug kan vallen in zijn oude gedrag.

- Hoelang zit een gemiddelde hond in het asiel?
3 – 5 maanden

- Wat merkt u van de stress bij de asielhonden? Welke honden hebben het meeste stress? Die er net zitten of al langere tijd zitten? En wat doet u eraan om de stress te verminderen?
Niet eten, stereotiep gedrag, dunne ontlasting. Herders en Staffords hebben het meestal het moeilijkst in het asiel. Uiteraard moet elke nieuwe hond even wennen en heeft daardoor wat

Probleemgedrag bij asielhonden

stress. Vermindering van stress gebeurt door de hond extra aandacht te geven, meer met de hond te doen, zo snel mogelijk laten wennen aan de regelmaat van het asiel. Verder een kennelmaatje (of 2) erbij zetten en evt stressverminderende homeopathische middelen geven.

- Hebben jullie veel last van geluidsoverlast door blaffen? Klopt het dat de honden die nog maar net binnen gebracht zijn reageren op (bijna) alle prikkels van buitenaf en hierdoor veel blaffen? Wat is volgens u de reden van het blaffen?

Nee.

Nee.

Het blaffen is een combinatie van waaksheid, opgejut worden door andere blaffende honden en aandacht trekken.

- Merken jullie ook dat de honden die langer in het asiel zitten, meer 'afgestompt' raken? Minder reageren op prikkels. Liggen zij ook meer? Meer passief dan actief gedrag?

Ja

- Willen potentiële nieuwe eigenaren eerder een hond die blaft en tegen de tralies staat of een hond die rustig is en in zijn mandje ligt?

Ze willen het liefst een hond die niet blaft, maar wel tegen de tralies op staat,

- Zitten de honden alleen of in paren of in meerdere groepen gehuisvest? En wat is hiervoor de reden?

Meerdere honden in kennels indien mogelijk. De honden kunnen sociaal gedrag uitvoeren en voelen zich hier beter bij. Evt probleemgedrag kan ook door andere honden omgedraaid worden.

- Zijn jullie bekend met het begrip aangeleerde hulpeloosheid? Kun je daar iets over vertellen?

Ja, depressie vanwege het geen invloed kunnen uitoefenen op gebeurtenissen of omgeving. Dit zien we hier zelden.

- Hoeveel contact met mensen is er bij u in het asiel? Worden zij bijvoorbeeld geborsteld, ermee gespeeld o.i.d.

Wij doen zelf veel met de honden, door ze inderdaad te borstelen en met ze te sporten/trainen (frisbee, gehoorzaamheid). Ook hebben we een grote groep vrijwilligers die de honden 's middags meenemen voor een wandeling van 1 a 1,5 uur op de hei.

- Komen er veel honden met 'trauma's' binnen? Dus al honden met evt probleemgedrag? Zoals ik boven beschreef vind ik een hond niet getraumatiseerd als hij probleemgedrag laat zien, maar heeft dat mijns inziens een andere oorzaak. Juist door honden samen te zetten en ze uit de situatie te halen waar ze in zaten (met probleemgedrag), zijn ze dit snel weer kwijt en kunnen ze zoals wij dat noemen, weer hond worden.

- Bent u van mening dat elke dag hetzelfde is voor een asielhond en dat dit kan meewerken aan een gedragsprobleem?

We werken hier expres aan een regelmaat voor de honden waar ze op kunnen rekenen. Dit verminderd juist gedragsproblemen

Probleemgedrag bij asielhonden

- Ziet u veel stereotiep gedrag? En zoja, bij welke honden, speciale rassen of heeft dit te maken met de lengte van het verblijf in het asiel?

Dit zie je veel bij herdershonden (Mechelse herders). Dit heeft te maken met de werklust van de hond, het controlerende karakter en de prikkelarme omgeving waar ze geen vat op hebben. Dit is in goede banen te leiden door ze wat te doen te geven en meer met ze op pad te gaan. Ook andere honden in hun omgeving heeft hier een goede invloed op.

- Hebben de honden speeltjes in hun kennel? En een mand/slaapplek? Alleen een mand of ligt hier nog een kleedje in?

Speeltjes als ze alleen zitten (anders ontstaan daar conflicten over)

Slaapplekken hebben ze allemaal. Elke hond heeft een zachte ondergrond als slaapplek, het zij in een mand, het zij op de brits.

- Bent u van mening dat de honden hun natuurlijke gedragskenmerken kunnen uiten in het asiel?

Ja, doordat we ze in roedels plaatsen en juist heel erg trainen naar een zo natuurlijk mogelijk ritme.

- Hoe zou volgens u een groot deel van de gedragsproblemen opgelost kunnen worden?

Door een gedegen opvoeding en leiding van de baas.

Probleemgedrag bij asielhonden

Interview met Mevr. E. Marits van Dierenasiel h'Onderdak te Bergen op Zoom

- Wat is/zijn de meest voorkomende redenen voor het afstaan van honden naar asiel?
Wij horen veel financiële problemen van mensen. Maar of dit waar is, dat kun je natuurlijk niet achterhalen. Veel mensen willen niet eerlijk zeggen dat ze geen zin of tijd meer hebben voor hun hond. Ook krijgen we veel honden die vanwege ziekte van het, meestal oudere, baasje niet meer bij hun kunnen wonen. Als het gaat om gedragsproblemen komen er of honden binnen die iets kleins hebben zoals onzindelijkheid of ze hebben al meerdere malen gebeten.

- Wat zijn de meest voorkomende probleemgedragingen van asielhonden tijdens hun verblijf in het asiel?

Wij hebben veel te maken met honden die veel hebben gebeten. Ook zijn er veel kleine probleemgedragingen zoals onzindelijkheid. Deze problemen worden veelal allemaal beter.

- Worden honden met probleemgedrag nog herplaatst? Lukt dit zeg maar? Zo ja, blijven zij dan bij deze nieuwe eigenaren wonen of worden zij vaak weer teruggebracht naar het asiel?
Ja, probleemgedrag komt veelal voor bij een verkeerde match tussen eigenaar en hond. De honden die probleemgedrag hebben en hier binnen gebracht worden, gaan eerst voor 14 dagen in de kennel om te 'acclimatiseren'. Daarna wordt er bekeken wat er met de hond gedaan kan worden. Wanneer een hond dusdanig probleemgedrag vertoont, dat het een gevaar wordt voor de medewerkers dan euthanaseren wij de hond.

- Wat zijn volgens u de risicofactoren voor een gedragsverandering in het asiel? Denk aan stress, isolatie van soortgenoten en mensen en dergelijke
Stress, hoge opwindning en het compleet nieuwe leven en regelmaat waar zij zich opeens in bevinden. Dobermanns, Mechelse Herders en Rottweilers zijn de ergste zenuwpezen en gedragen zich vrij gestrest in een kennel. De rest van de honden vallen wel mee.

- Worden er nog steeds honden geëuthanaseerd die na een bepaalde tijd nog steeds niet herplaatst konden worden? Of gebeurt dit alleen bij bepaalde medische redenen?

Ja

- Wanneer dit alleen bij medische redenen plaatsvindt, waarom geldt deze reden? Is het niet net zo eerlijk tegenover de hond, als hij bv al 9x gebeten heeft, om hem in te laten slapen?
Ja dit gebeurt nog steeds. Is ook niet meer dan eerlijk tegenover de hond. Wanneer een hond zo dusdanig agressief is dat niemand hem meer kan benaderen, dat het gevaarlijk wordt voor de medewerkers en dat er geen stijgende lijn in het gedrag van de hond zit, doen wij wat de vorige eigenaar had moeten doen. Dan laten we deze honden in alle rust inslapen.

- Hoelang zit een gemiddelde hond in het asiel?

5 maanden

Probleemgedrag bij asielhonden

- Wat merkt u van de stress bij de asielhonden? Welke honden hebben het meeste stress? Die er net zitten of al langere tijd zitten? En wat doet u eraan om de stress te verminderen? *Dobermannen, Mechelse Herders, Rottweilers en Staffords zijn het zenuwachtigst. De honden die er net zitten hebben behoorlijk wat stress te voortduren. Wanneer er honden binnengebracht worden, wordt er hier erg veel aandacht aan besteed waardoor het traject hierna soepeler verloopt. De honden krijgen veel persoonlijke aandacht en worden bij een andere hond, die al langer in het asiel verblijft, in een kennel gestopt. Op deze manier gaat het overwinnen het snelst en met zo min mogelijk stress. De stress die er waargenomen wordt in dit asiel, is vooral hoge opwindning wat zich uit in overactiviteit*

- Hebben jullie veel last van geluidsoverlast door blaffen? Klopt het dat de honden die nog maar net binnen gebracht zijn reageren op (bijna) alle prikkels van buitenaf en hierdoor veel blaffen? Wat is volgens u de reden van het blaffen? *Nee weinig. De honden blaffen vooral om aandacht te trekken van de mensen in de gangen. Wanneer zij geen reactie geven, houdt het blaffen snel op. Wanneer er nieuwe stagiaires zijn, blaffen de honden weer meer. Zij moeten nog leren om de honden geen aandacht te geven wanneer ze blaffen.*

- Merken jullie ook dat de honden die langer in het asiel zitten, meer 'afgestompt' raken? Minder reageren op prikkels. Liggen zij ook meer? Meer passief dan actief gedrag? *Sommige honden reageren inderdaad zo. Andere honden weer helemaal niet. Dit heeft te maken met het milieu waaruit zij komen. Als zij bij hun vorige eigenaar een goede socialisatie hebben gehad, reageren de honden minder extreem. Het passieve gedrag is zeker wel zichtbaar.*

- Willen potentiële nieuwe eigenaren eerder een hond die blaft en tegen de tralies staat of een hond die rustig is en in zijn mandje ligt? *De potentiële nieuwe eigenaren zien de honden niet in de kennels. Wij halen de honden op om kennis te maken. Dus dit is niet van toepassing.*

- Zitten de honden alleen of in paren of in meerdere groepen gehuisvest? En wat is hiervoor de reden? *Wanneer mogelijk zitten de honden met meerderen in een kennel. Soms krijgen we 5 kleine hondjes binnen die hun hele leven bij elkaar gewoond hebben, deze gaan uiteraard samen in een kennel. Vreemde honden stoppen we alleen bij elkaar als we zeker weten dat dit goed gaat. Verwondingen willen we zo goed als kan voorkomen.*

- Zijn jullie bekend met het begrip aangeleerde hulpeloosheid? Kun je daar iets over vertellen?
Nee

- Hoeveel contact met mensen is er bij u in het asiel? Worden zij bijvoorbeeld geborsteld, ermee gespeeld o.i.d.
Heel veel. Wij hebben veel vrijwilligers en bijna elke hond gaat 's middags minimaal een uur

Probleemgedrag bij asielhonden

wandelen. Daarnaast gaan ze nog met meerdere op de speelweide, trainen wij ze, zodat ze de basis beginselen zoals zit en af kunnen als zij naar de nieuwe eigenaar gaan. Ook krijgen zij speeltjes en 'denkspeeltjes' om mee van te worden.

- Komen er veel honden met 'trauma's' binnen? Dus al honden met evt. probleemgedrag?
Ja behoorlijk veel. Elke hond heeft wel een 'achtergrond' we proberen hier zo goed als kan rekening mee te houden en ermee om te gaan. Wanneer de honden uit hun oude omgeving gehaald worden waar zij het probleemgedrag vertoonden, is het vaak vrij snel minder als zij bij de eigenaren weg zijn en uit het milieu zijn waar zij dit gedrag vertoonden.

- Bent u van mening dat elke dag hetzelfde is voor een asielhond en dat dit kan meewerken aan een gedragsprobleem?

Nee want wij doen juist veel aan het voorkomen van 'die sleur'. Bij ons spelen ze veel en mogen ze ook veel mee naar buiten. Ik kan mij voorstellen dat ik grotere en drukkere asielen dit wel het geval is.

- Ziet u veel stereotiep gedrag? En zoja, bij welke honden, speciale rassen of heeft dit te maken met de lengte van het verblijf in het asiel?

Niet heel veel. Als we het zien is dit bij Mechelse Herders of Border Collies. Deze honden hebben een ontzettende werklust die wij, hoe we het ook proberen, niet altijd kunnen bevredigen.

- Hebben de honden speeltjes in hun kennel? En een mand/slaapplek? Alleen een mand of ligt hier nog een kleedje in?

Speeltjes als ze alleen in de kennel zitten, anders kan dit conflicten veroorzaken. Elke hond heeft een mand met een kleedje, tenzij de hond sloopt. Dan heeft hij alleen een mand en/of een brits.

- Bent u van mening dat de honden hun natuurlijke gedragskenmerken kunnen uiten in het asiel?

Nee niet allemaal. Wanneer de honden veel in groepen naar buiten mogen, is dit al beter. Dan kunnen zij hun sociale gedrag naar elkaar vertonen. Dit proberen wij te doen, maar zij kunnen natuurlijk nooit zoveel vertonen als een huishond die met andere honden kan spelen die ze tegenkomen tijdens het wandelen bijvoorbeeld.

- Hoe zou volgens u een groot deel van de gedragsproblemen opgelost kunnen worden?

In het asiel? Minder stress en meer activiteiten aanbieden aan de honden. Laat ze maar bewegen, dan hebben ze een hoop energie minder in de kennels. Veel probleemgedrag ontstaat uit een overmaat aan energie. Dit in combinatie met training.